

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

- * PROGRAM MESELESİ
- * R.S.D.İ.P.'nin 1903 PROGRAMI
- * 1899 PROGRAM TASLAĞI
- * KÖYLÜLÜK MESELESİ-II
- * SOSYAL DEMOKRASİ VE KÖYLÜLÜK SORUNU/Lenin

TÜSTAV

cilt 4 /sayı 19-20
1975 temmuz
agustos

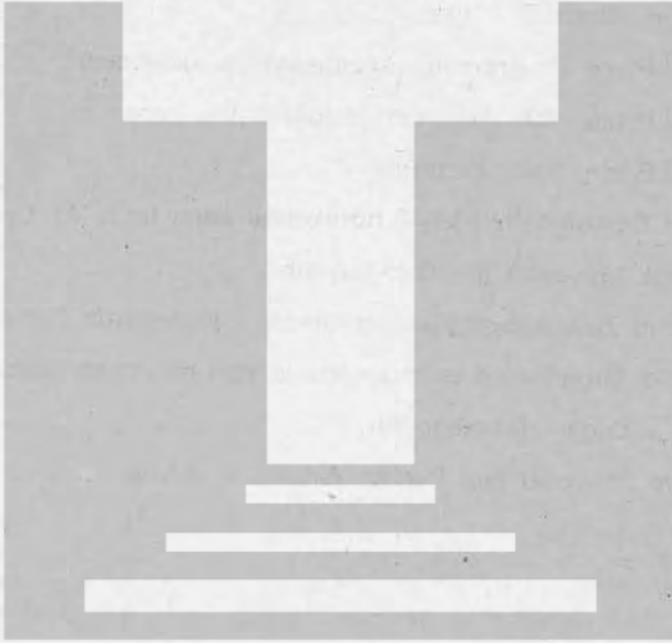
İÇİNDEKİLER

Egemen Sınıfların bunalımı gitgide derinleşiyor / İlke	3
Program Üzerine / İlke	: : : 18
R.S.D.İ.P.'nin Programının hazırlanışı ve gelişmesi	21
R.S.D.İ.P.'nin 1899 Program taslağı / V.İ. Lenin	: : : 25
R.S.D.İ.P.'nin 1903 Programı	: : : : : ; 40
Sosyal Demokrasinin köylü hareketine karşı tavrı/V.İ. Lenin	45
Köylülük Meselesi: II / Oya Baydar	52
Devrimin Zaferinin sağlamlaştırılması / Konstantin Zaradov	77
Sendikal Örgütlenme ve mücadelede yeni bir dönem başlarken / Engin Dikmenoğlu : : : : :	86
Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Ankara ilj davası	96

TÜGİTAY
Sahibi ve Sorumlu Yazışleri Müdürü : Oya Baydar / Yazışma ve havale
adresi : P.K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım adresi : Çemberlitaş, Piyer-
loti cad. 37/c İstanbul / Abone şartları Yıllık 100, altı aylık 50 lira. Dış ül-
keler için iki katıdır / Dizgi-Baskı : Murat Matbaacılık Kollektif Şirketi /
İlan : Tam sayfa 500 lira, Diğer ilânlar santimi 25 lira / Basıldığı tarih :
25 Temmuz 1975

İLKE

İLK AYI İÇİN AYRILMIŞTIR

İLKE'nin her ayın birinde okurların elinde olabilecek şekilde düzenli çıkmayı, uzun süredir haklı eleştirilere konu oluyordu. Genellikle teknik sorunların yol açtığı bu durumu düzeltmek için İLKE'nin Temmuz ve Ağustos sayıları (sayı : 19 - 20) bir defaya mahsus olmak üzere birarada yayınlanıyor. Eylül ayından itibaren İLKE, her ayın 1'inde elinizde olacaktır. Aksamadan dolayı özür dileriz.

İLKE

Egemen sınıfların bunalımı gıtgide derinleşiyor

İlke

Bir yandan, dünya sosyalist sisteminin, uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve ulusal bağımsızlık hareketinin yükselişi ve emperyalizmin boyuna gerilemesi, mevzi kaybetmesi, emperyalist mihraklar arasında paylaşım mücadelesinin kızışması; öte yandan Türkiye emekçi halkının giderek gelişen, güçlenen mücadelesi, uyanışı, bilinçlenmesi ve örgütlenmesi, yerli egemen sınıfların bunalımının derinleşmesine yol açıyor.

Bugünü Türkiye'de, ister MC partilerini, isterse parlamentodaki muhalefet partilerini desteklesinler, tüm sömürücü mihraklar ve kesimler, büyük bir kaos ve çözümsüzlük içindeler.

Türkiye egemen güçleri, dışta, bağımlı oldukları emperyalizmin bocalaması, kapitalizmin genel bunalımının derinleşmesi Türkiye'de ise, derinleşen sınıf mücadelesi nedeniyle, emekçi sınıflar karşısında bir çözümsüzlüğe, daha doğrusu «eski» çözümlerin yetersizliği ve geçersizliğine, kendi aralarında da sömürden pay alma kavgasına düşmüşler, ekonomik çıkmazın bir sonucu olarak siyasi çözümsüzlükler içinde kalmışlardır.

Gerçekte 12 Mart öncesinde açığa çıkan egemen sınıfların krizi, 12 Mart

faşizmi sırasındaki baskı, terör ve sindirme girişimlerine rağmen derinleşerek devam etmiş; 14 Ekim seçimleri sonrasında bu seçimlerin aslında emekçi kitlelerin kazanmaya başladıkları siyasal bilincin, sınıfsal uyanışın bir göstergesi olduğu düşünülecek olursa, yeni boyutlar kazanarak ve yoğunlaşarak bugünkü keşmekeşe ulaşmıştır.

Bugün egemen güçler o hâle gelmişlerdir ki, her kafadan bir ses çıkmaktadır. Egemen sınıflar, bırakın kendi içinde ahenkli bir ittifak ve yönetim kurmayı, basit ekonomik ve politik olaylarda bile anlaşamaz durumdadırlar.

Kapitalist ve prekapitalist (kapitalizm öncesi) sömürücü kesimler arasındaki eski ittifak, kapitalizmin gelişmesi, Türkiye'nin kapitalistleşmesi ile yeniden düzenlenmeğe muhtaç bir duruma girmiş; finans kapital, yıllardır aynı ortaklığı kendi lehine ileri adımlarla yeniden düzenleme çabaları içinde olmuş; prekapitalist unsurların, tefeci-bezirgânlık ve ağalığın tepkisiyle karşılaşmış; hakim sınıfların bu iki ana kesimi arasındaki çekişme ve sömürü kavgası, bizzat finans kapitali oluşturan büyük finans gruplarının arasındaki rekabete de yansımıştır. Finans kapitalin en güçlü kesimi prekapitalizme karşı sosyal demokrat reformizmi benimsemek zorunda kalırken, prekapitalist ilişkilere karşı daha radikal tedbirler önerirken; diğer bir kesimi prekapitalizm ile ortaklığında, büyük ve radikal değişiklikler yapmaktan yanadır.

Gene büyük sermaye içinde barizce göze çarpan bu iki eğilim dışında, bir takım tekelci kapitalistlerin veya grupların, kâh şu yana kâh bu yana eğildikleri veya mütereddid durdukları göze çarpmaktadır. Gerçekte tekelciler içindeki, şu ya da bu eğilim gruplarının bile, şu veya bu siyasî partinin desteklenmesi konusundaki tercihleri kemikleşen bir kesinlik kazanmış değildir. Elbette finans kapitalin özlediği burjuva diktatoryası biçimi, aslında burjuva demokrasisi değil, bir açık faşist diktadır. Ama, bu diktayı getirecek dış ve iç şartlara sahip olmadığı için, büyük sermaye, finans oligarşisi, bugünkü burjuva siyasal formüller, alternatifler çevresinde kümelenip, bölünmüştür. Bu kümelenmenin temelinde, elbette, farklı finans grupların ve onların bağlı buldukları daha yakın ilişki sürdürdükleri dış emperyalist mihraklarla yerli tekelciler dışındaki diğer sömürücü kesimlerin çıkarları ve çıkar çatışmaları vardır.

Tekelci burjuvazi içindeki çıkar çekişmeleri de, yeni olmamakla birlikte yarıda belirttiğimiz faktörlere bağlı olarak her geçen gün kristalleşmektedir. Finans grupları arasındaki bu çekişmeler kredileri ve yatırım alanlarını paylaşmak için kıyasıya bir rekabet biçiminde iyice su yüzüne çıkmıştır. Örneğin yerli silâh ve motor sanayiinin kurulması konusundaki tekeller arası mücadele şimdiden belirmiş, yerli tekelciler gruplaşarak, gene rekabet halindeki yabancı silâh tekellerinin yanında farklı - farklı saf tutmuşlardır.

Öte yandan Türkiye'de başlıca prekapitalist sömürücü kesim olan tefeci - bezirgânlık da eski bütünlüğünü yitirmiştir. Bir yandan vurguncu ticaret, simsarlık, spekülâtörlük yapan, öte yandan toprak mülkiyetine sahip olan ve ayrıca tefeciliği de ciddi bir sömürü aracı olarak kullanan bu kesim içindeki farklılaşma elbette kırlarda kapitalizmin gelişimine bağlıdır.

Bugün kapitalist üretim ilişkilerinin hakimiyeti, büyük kentler dışındaki Anadolu kentlerinde, kasabalarında da oldukça gelişmiştir. Buradaki ticaret sermayesi, prekapitalist karakter taşıyan «bezirgân sermaye» olmaktan çıkıp, kapitalist ticaret alanına girmiştir. Gene bu kesimler, kendi illerindeki sanayi yatırımlarında büyük pay sahibi olarak artı - değer doğrudan sömürülmesi yoluna gitmişler, birçoğu biraraya gelerek, sermayelerini birleştirerek ortak sanayi yatırımlarına girişmişlerdir. Artık kapitalizmin güçlü olduğu iller Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Eskişehir, Samsun vb. gibi kentlerden ibaret değildir. Zaten Türkiye'deki

kentleşme, kırlardan şehirlere akım, Anadolu'da sanayi merkezlerinin çoğalması bunun elle tutulur kanıtları arasındadır.

Sözünü ettiğimiz iller dışında, Edirne, Zonguldak, Sakarya, Denizli, Kayseri, Elazığ, Gaziantep, Konya, İçel, Trabzon, Erzurum, Van ve benzeri kentler, buldukları bölgenin sanayi ve dolayısıyla ticaret merkezleri haline gelmişlerdir. Başka birçok bölgede de kapitalist ilişkiler gene hakim durumdadır.

Türkiye'de kapitalist üretimin büyümesi, iç pazarın da büyümesini getirmiş ve kapitalist ticaret gelişmiştir. Bildiğimiz gibi iç pazarın gelişmişlik derecesi, gerçekte kapitalizmin gelişim derecesini gösterir.

Türkiye'de kapitalist gelişmeyi sadece sanayi ile kısıtlı görmek hem bilimsel yanılığa düşmek, hem de gerçeği görmemek demektir. Bir toplumun kapitalistleşmesi, aynı zamanda, tarımdaki kapitalistleşmeyi de içerir. Tarımda kapitalizmin gelişimiyle bir bütün teşkil eder. Sanayileşme, sanayi ürünleri ile tarımsal ürünler arasındaki değişimi (mübadeleyi) kamçılamakla kalmaz, aynı zamanda çeşitli tarımsal ürünler arasındaki değişimi de teşvik eder. Böylece sınaî ve tarımsal üretim birarada kapitalistleşmeye paralel olarak gelişir ve içpazarı geliştirir.

Öte yandan, bu kapitalistleşme köylülüğün farklılaşmasına, sınıflaşmasına yol açtığı gibi, küçük üreticinin mülksüzleşmesine ve proleterleşmesine de yol açar.

Türkiye'de tarımda kapitalizmin gelişmesi son 20, özellikle son 10 yıl içinde çok belirgin bir hal almıştır. Ücretli tarım işçisi çalıştıran kapitalist tarım işletmeleri giderek yaygınlaşmakta, feodal kalıntılar çözüldükçe, kapitalizm geliştikçe, toprak bu kez küçük mülkiyet aleyhine tarım burjuvazisinin elinde toplanmaktadır.

Bugün Ege ve Çukurova'da kapitalist toprak tekelleşmesi, kapitalist işletmelerin ağırlığı tartışılmaz. Orta ve Kuzey Anadolu'da küçük mülkiyet yaygınlığını korumakla birlikte, mülksüzleşmeye karşıt olarak zengin köylülük güçlenmektedir. Feodal kalıntılar daha çok Güneydoğu Anadolu bölgesinde varolduğu halde, buradaki büyük toprak sahipleri, hele son 15 yıldan bu yana makinalı tarıma geçmişlerdir ve pazar için üretim yapmaktadırlar.

Türkiye'de tefeci bezirgânlık kategorisi özellikle son 15 - 20 yıl içindeki kapitalistleşmeden ve bu değişimlerden önemli ölçüde etkilenmiştir. Toprak mülkiyetiyle çok bölgede içiçe olan tefeci bezirgânlığın toprak üzerindeki sömürü dolaylı ve dolaysız çeşitli biçimler gösterir.

Türkiye'nin kapitalistleşmesi ve bu kapitalistleşmenin bölgeden bölgeye değişik düzeylerde olması, elbette tefeci - bezirgânlığın da homojenliğinin kaybolmasını getirmiştir. Kapitalizm ile prekapitalizm ortaklığı da bu farklılaşmalara göre bölgeden bölgeye farklı çıkarları ve düzenlemeleri zorunlu kılmıştır, kılmaktadır. Devletçilikle palazlanan tekelci sermayenin 1946'lardan sonra devletçiliği ikinci plana itip liberal ekonomiyle iç pazarı genişletme ve bütünleştirme çabalarında kendisine destek ve ortak aldığı tefeci - bezirgânlık, ağalık, kapitalist gelişme karşısında durumunu olduğu gibi koruyamazdı. Nitekim büyük sermayenin, 1960 sonrasında sanayiye yönelmesi, kapitalistleşme yolunda eskiye oranla göreceli olarak daha hızlı adımlar atması ve kapitalist mülkiyet ilişkilerinin hem ülkenin millî ekonomisi üzerindeki ağırlığının artması hem de Anadolu'da yaygınlaşması, elbette kapitalizm ile prekapitalizmin çelişkinin gün gelip su yüzüne çıkmasını sonuçlayacaktı. Bu gelişim, tefeci - bezirgânlığın en varlıklı kesimlerinin kapitalistleşmesini ve tefeci - bezirgân sermayenin kapitalist ticaret ilişkileri içinde yer almasını, burjuvalaşmasını getirdi. Toprak mülkiyetinden ve tefecilikten kopamayan daha geri kesimler ise, zamanla kapitalizm ile kaçınılmaz olarak çelişti.

Bu çelişkinin su yüzüne vurması elbette kendiliğinden gelmedi. Kapitalistleşme ve burjuvalaşma kendi antitezini, (mezar kazıcısını) da birlikte getirdi. İşçi sınıfının güçlenen mücadelesi, diğer emekçi kesimlere de rehber oldu. Emekçi halkın egemen sınıflara karşı mücadelesi güçlendikçe hakim sınıflar arasındaki ortaklık içinde pürüzler sürtüşmeler ve sömürü kavgaları kızıştı. Sınıf mücadelesini kendi aleyhine gelişmesini önleyemeyen, işçi sınıfının ekonomik mücadelesi karşısında gerilemek zorunda kalan burjuvazi, kapitalist dünya bunalımının da yavaş yavaş derinleşmesiyle, ekonomik —ve dolayısıyla— politik ittifaklarında yeni düzenlemeler, tedbirler gereğini hissetti. Finans kapital, prekapitalist kesim üzerindeki üstünlüğünü arttıran, aslan payını çoğaltan ve prekapitalist kesimleri bir ölçüde geriletken tedbirlere gitti. Tarımdan sanayie fon aktarmak, tefeci - bezirgânlığın elinde merkezileşemeyen ve büyük sanayie akamayan sermayeyi (prekapitalist sermayeyi), kapitalist sabit sermaye haline dönüştürüp (yatırım yapıp) artı değer elde etmek gerekiyordu. Yerli tekelleşenlerin için dış borçlanma ve ortaklıkları zaten sonuna kadar zorlamışlardı. İçteki fonlar arasında tefeci - bezirgânlığın elinde önemli miktarlar vardı. Örneğin 1970 öncesinde Süleyman Demirel'in deyimiyle «teşkilatlanmamış kredi piyasası» nı tefeci - bezirgânlık elinde tutuyordu. 1970 öncesinde yılda 13,5 milyar liralık hacme sahip olan bu «teşkilatlanmamış kredi piyasası» nın hiç olmazsa bir kısmını «teşkilatlamak», yani finans kapitalin elinde merkezileştirmek için tefeci - bezirgânlığı geriletmek gerekiyordu.

Gene bu kesimden, kapitalizme yönelen ve kapitalistleşen unsurlar vardı. Bunlar politik iktidar ortaklığından yararlanıp devlet kredileri sağlamaktaydılar. Oysa tekelleşenler, tefeci - bezirgânlıktan kapitalistleşmekte olan bu yeni kapitalistlerin —veya kapitalist namzetlerinin— devlet kredilerinden yararlanmasını, kendi paylarını kemirmesini önlemek istiyorlardı. Odalar Birliği seçimlerinde, 1969'da Erbakan ve ekibiyle, finans kapital temsilcisi Medeni Berk arasında geçen ve Erbakanlılara karşı toplum polisi kullanmaya dek varan kavga boşuna değildi. Öte yandan 1969 seçimlerinden sonra Sadettin Bilgiç, Mehmet Turgut vb. ekibinin kabineye alınmaması ve DP'nin doğması da «kişisel çekişmeler», «kişisel ihtiraslar» değildi.

12 Mart 1970'e egemen sınıflar açısından böyle bir ortamda varıldı.

12 Mart döneminde ise, tüm sömürücü egemen sınıflar elbirliğiyle faşizmi uygularken, işçi sınıfı ve emekçi halk düşmanlığını yoğunlaştırırken, öte yandan birbirlerini yemekten de geri durmuyorlardı. Ve 12 Mart faşist rejiminde tüm egemen sınıf ve zümreler çığlık çığlığa devrimcileri ve emekçi halk hareketini ezmeğe çalışırken, egemen kesimlerin en güçlüsü olan tekelleşenler (finans oligarşisi) de diğer sömürücü kesimlerin üzerindeki gücünü ve otoritesini arttırdı. Bunun bir sonucu olarak eskiden iki büyük partide kristalleşen, burjuva demokrasisinin siyasal mihrakları 14 Ekim sonrasında ikisi büyük, ikisi «orta boy» olmak üzere dört partiye bölündü. (Tabii bu süreç 14 Ekimden önce başladı, seçimlerde kendi ifadesini buldu).

Süreç içinde, emperyalizmin derinleşen çıkmazı ve Türkiye'de halk hareketinin, uyanışının güçlenmesi ile, finans kapitalin bir kesimi AP'yi desteklemeğe devam ederken, diğer bir kesimi «sosyal demokrasi» yi yeğleme durumunda kaldılar. Daha çok kırsal kesimdeki sömürücülerden destek bulan DSP ve DP gibi ortanca partiler de burjuva parlamenter düzende önem kazandılar.

14 Ekim 1973 seçimlerinde siyasal üst yapıda ortaya çıkan durum, egemen sınıflar arasındaki çatlaklar derinleşirken, emekçi kitlelerin gittikçe bilinçlendiğini gösteriyordu. İşçi sınıfının ve tüm emekçi sınıfların uyanışı ve mücadelesi, belki de bu güne kadar görülmemiş yeni bir gelişme ve yaygınlık içindeydi.

Gerek 12 Mart döneminin tecrübesi gerekse kitlelerdeki bu uyanış ve emek-

çi muhalefetine kabarması bir kısım sermaye mihraklarının da yeni alternatifler aramalarına, bu arayışa zorlanmalarına yol açıyordu.

CHP, bu arayışın başta ürkek, sonraları hele Kıbrıs'tan sonra daha çok güvenilen sonucu oldu. 12 Mart çözümünün yerine sosyal demokrasi çözümü önerilebiliyordu artık.

CHP'nin kısa süreli koalisyon hükümeti, ara dönem ve MC, aslında 1969'dan beri barizleşen bir gelişmenin sahneleriydi. Bunun temelinde ise egemen sınıfların çıkmazı ve çözümsüzlüğü yatıyordu.

Bilinen uzun olaylar ve pazarlıklardan, «mebus pazarları» ndan sonra MC'nin kuruluşunu bu bütünlük içinde düşünmekte yarar vardır.

MİLLİYETÇİ CEPHE VE MİLLİYETÇİ CEPHE PARTİLERİ

İşte bu gelişimin ürünü olan ve bir anlamda egemen sınıfların çeşitli kesimlerinin **çelişen çıkarlarının** birleşik iktidarı sayılabilecek Milliyetçi Cephe iktidarı, bugün, içte ve dışta sayısız güçlüklerle karşı karşıyadır.

MC iktidarının kurulması, kabaran emekçi muhalefeti karşısında, egemen sınıfların kapitalist ve prekapitalist kesimlerinin «kör topal» süregeymiş, ancak kapitalizmin gelişmesiyle çatlamış ortaklığını onarmak, güçlendirmek amacını taşımaktaydı. Böylece emekçi muhalefetine bir süre için de olsa zayıflatılabileceği, sınıf mücadelesinin oy sandıkları başında uyutulabileceği sanılıyordu.

Oysa 1969'dan beri yüzeye vuran politik olaylar, DP ve MSP olguları, bu ittifaki eski şartlarda ve oranlarda tutmanın imkân haricinde olduğunu gösterdi. Egemen güçler arasında daha da güçlenmiş ve ortaklarını daha da kısıtlamış olan yerli tekeli sermaye 1950'lerden beri sürüp gelen ilişkilerinde yeni düzenlemeler yapmak ihtiyacındaydı. Bu ilişkileri olduğu gibi korumayı, hiç değilse korur görünmeyi amaçlayan MC iktidarının sınıfsal açmazı özellikle bu noktada düğümlenmektedir. Milliyetçi Cephe'nin yamalı bohça karakteri ve gene kırsal sömürücü kesimleri : tefeci-bezirgânlık ve ağalığı temsil eden bir diğer partinin DP'nin, koalisyon dışında kalmış olması buradan gelmektedir.

Ekonomik krizin derinleştiği, kitle muhalefetine, sınıf bilinçlenmesi ve sınıf mücadelesinin yükseldiği, egemen güçlerin çözümsüz kaldığı böyle bir dönemde egemen sınıfların çeşitli kesimlerini temsil eden ve onlar içindeki çeşitli politik eğilimleri yansıtan siyasi partiler, bir yandan işçi sınıfının ve emekçi sınıfların mücadelesini bastırmaya çalışırken, aynı zamanda bu güçler arasındaki çözümsüzlüğü gidermek, egemen güçler ortaklığını onarıp güçlendirmek çabasına düşerler. Bunu yaparken de kendi politik formüllerini, siyasi eğilimlerini empoze etmeğe çalışırlar.

Bugün Türkiye'de tekeli sermaye, açık faşist bir askeri diktatörlüğe gidecek imkanlara sahip değildir. Böyle olunca, «sandıklal demokrasi» içinde yer alan partiler, önce temsil ettikleri sömürücü kesimlerin ekonomi ve politikasını savunmak, sonra da bunları egemen ortaklıkta güçlendirmek için kendi oy potansiyellerini ve bilinçsiz kitle desteklerini güçlendirmek peşindedirler. Sandık şansı olmayan ve sermaye çıkarları adına açık faşist bir diktatörlük peşinde koşan partiler ise, bir yandan kendi faşist örgütlenmelerini güçlendirirken, öte yandan faşist diktanın şartlarını hazırlamak çabasını sürdürmekte ve askeri destek sağlamak veya sahip oldukları desteği genişletip istekleri doğrultusunda yönlendirmek istemektedirler. Bu iki eğilim hiçbir şekilde çelişkili değildir.

MC iktidarı kurulurken, Adalet Partisi, tekeli burjuvazinin bir kesiminin gözünde kaybettiği güveni yeniden kazanmak ve kendisinin bölünmesinden doğmuş ve oy tabanı edinmiş partileri şu veya bu şekilde eriterek oyları gene

kendisine akıtmak hesabı gütmekteydi. AP bir yandan DP'den parlamenter transfer edip veya istifa ettirip, DP'yi eritirken, öte yandan yanına aldığı MSP'yi güçsüzleştirmek hesabı yapıyordu.

Adalet Partisi, DP'den istediklerini kısmen kopardı ama üç aylık iktidar döneminde MSP'yi tecrit edemedi ve kısa vadede edebileceği benzememektedir.

MİLLİ SELAMET PARTİSİ :

Bugün koalisyon partilerinden MSP, kendisinin siyasi kuruluş olarak ancak «sandıklal demokraside» varolacağını —deneyle de— bildiği için, bir yanda süreklil gövde gösterileriyle ve kullandığı dinci ideolojiyle oy potansiyelini arttırmağa çalışırken, öte yandan kontrolü altındaki devlet kesimlerinde kilit noktalarını ele geçirmek çabasıdadır. MSP ayrıca tekelci sermaye ile ilişkilerini güçlendirmeye çalışmakla birlikte, genellikle tefeci-bezirganlığın, tefeci-bezirganlıktan sanayie, kapitalist ticarete geçen belirli orta sermaye kesimlerinin sözcülüğünü yapmakta, kontrolü altındaki kredi musluklarını başlıca, finans kapital içindeki belirli bir gruba (ki bu grubun sermaye kökeninin tefeci-bezirganlık-toprak olduğu açıktır.) ve sözünü ettiğimiz tekelci sermaye dışındaki unsurlara akıtmakta, onların palazlanıp güçlenmesine yardım etmektedir. MSP'nin bu çabaları finans kapitalin büyük bir kesimi tarafından hoşnutsuzlukla karşılanmaktadır. Zaten kısıtlı devlet kredisi imkânlarının (ki bu imkânlar Türkiye finans-kapitalinin varlık şartıdır) yeni yeni tekelleşmekte olan sermaye sahiplerine akıtılması, hatta tekelci sermaye içindeki en büyük gruplara yaramayacak sübvansiyonların yapılması, finans kapitalin geniş bir kesimini rahatsız etmektedir.

Ayrıca, MSP'nin elindeki en büyük koz kendisine oy desteğini sağlayacak olan dinci ideolojidir. Oysa finans kapital bu ideolojiyi daima kendi istediği oranlarda ve kendi ölçüleri içinde kontrol altında tutarak kullanmak ister. MSP'nin çabaları ise bu ideolojiyi tekelci sermayenin istediği sınırların ötesine taşırıştır, daha da önemlisi MSP bu ideolojiyi artık büyük finans grupları ve finans kapitalin geniş bir kesiminin çıkarları (ve finans kapital-tefeciler ortaklığı) doğrultusunda kullanmamakta, daha çok kendisinin temsil ettiği finans kapital dışı çıkarlar ve özellikle prekapitalist çıkarlar adına kullanmaktadır.

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ :

Mecliste üç iskemlesi olan bu parti kabinde birisi başbakan yardımcılığı olmak üzere iki iskemle almıştır. Gerçekten, parlamento aritmetiğine göre, kabinde bir iskemle dahi alamayacak durumda bulunan bu partiye verilen bakanlıklar, onun oy desteğine göre değil, sahip olduğu vurucu güçlere, faşist komandalara göre biçilmiştir.

Açık faşist (askeri) bir diktatörlüğü değil, parlamenter faşist bir polis devletini (yapamasa bile) amaçlayan MC ortaklığında, bu komandoların da, Türkeş'in ifade ettiği gibi, polise yardımcı olacağı ve emekçi halk hareketini sindirmekte kullanılacağı daha ilk günden belliydi. Nitekim bu komandolar hem MC'nin iktidara gelmesinden önce, hem de sonra, üstlerine düşen halk düşmanlığı ve profesyonel katillik görevini yerine getirmişlerdir.

MC'ye katılan partilerden MSP, bir askeri diktatörlükten yana değildir. Çünkü böyle bir diktatörlük ardındaki büyük sermaye çıkarlarının gelişen eğilimlerine uygun olarak, Atatürkçü ve laik nitelikte olacağından, MSP'ye ve

onun din silahına da vuracaktır. Gene AP de, öteden beri bir askeri diktadan yana olmamıştır. Emekçi halka karşı olan 12 Mart darbesi ve faşizmi, AP'ye de yaramamıştır. Çünkü AP'nin varlığı ancak sandıksal demokraside geçerli, fonksiyonludur. Ama AP Batıdaki liberal partiler, merkez sağ partileri gibi de değildir. AP «otoriter demokrasi» dedikleri parlamenter bir faşizmden yanadır.

MHP'nin durumu ise AP ve MSP'den farklıdır. MHP, burjuva demokrasisinin hiç bir türünden yana değildir. MHP, Hitler, Mussolini veya Franko örneği, bu örneklerin Türkiye'ye uygulanmış bir faşizmden yanadır. MHP'nin komandoları, Hitler'in SS'lerini, Mussolini'nin kara gömleklilerini, Franko'nun Falanji'lerini örnek almaktadırlar.

MSP sahip olduğu sivil profesyonel katillerle MC iktidarına sıçramıştır. Onun ve ardındaki yerli yabancı gizli servislerin amacı AP ve MSP gibi sandık değildir; açık faşist bir askeri diktadır. MHP bugün çabalarını bu noktada yoğunlaştırmıştır. Komandolarını emekçilerin, gençlerin, «solcuların», sosyalistlerin üzerine saldırtarak gergin ortamlar yaratmak, bunu yaparken silâhli güçler içinde de güçlenip örgütlenerek, desteğini geliştirerek bir seri faşist komplolarla bir faşist «cunta» tezgahlamak peşindedir. Klasik faşist partileri bu denli taklit eden, Hitler, Mussolini ve Franko yöntemlerini, ayrıntılara varana kadar adeta tipa tipi uygulayan bir partinin parlamenter bir sermaye demokrasisinden yana olduğuna hiç kimse inanmamıştır ve inanmayacaktır. Bugün MHP'nin küçümsenmeyecek bir tirmanış içinde olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Özellikle 12 Mart döneminde, her türlü imkana karışan MHP ve faşist komando örgütlenişi, MC iktidarında iyice gemi azya almıştır. MHP artık büyük öğrenci merkezlerinde sınırlı kalmayıp, Anadolunun her tarafından faşist örgütlenme yapmaktadır. Birçok öğrenci yurdunu ele geçirmekle kalmamışlar bazı fakültelerle, birçok yüksek okulda, orta dereceli okulda yöneticilerin ve polislerin de işbirliğiyle, bir avuç silâhli, bıçaklı zorbanın tahakkümünü kurmuşlardır.

MHP, bu örgütlenişine ek olarak, 12 Mart'tan beri, devlet kademelerinde de kendine bağlı olanların sayısını arttırmış, MC döneminde ise bu faaliyetine iyice hız vermiştir. Zaten 27 Mayıs'da, 14'ler tasfiye oluncaya kadar Başbakanlık müsteşarlığı yapan Türkeş'in, egemen güçlerin gizli servisleri içine kendine bağlı bir genç kadro yerleştirmiş ve yerleştirmekte olduğu bir gerçektir. Bugün, bu kadro sözkonusu servislerde kilit noktalarını tutmuştur. Kontr gerillacıların, pekçok sıkıyönetim savcı ve hakimlerinin «Türkeşçi» oldukları bilinmektedir. Bu kanat, ayrıca, sürekli olarak cuntalarla ilişki halinde silâhli güçler içinde de güçlenmeye çalışmış ve taraftar kazanmıştır. Şimdi, MHP'nin amacı bu gücünü arttırmaktır. Ve şimdilik işçi sınıfı güçlüce örgütlü olmadığı için, MHP faşizminin ve planlarının karşısındaki kısa vadeli en büyük güç CHP sosyal demokrasisidir. CHP'nin sahip olduğu geniş kitle desteğine ve tekeli sermaye «hoşgörüsüne» ek olarak, CHP özellikle Kıbrıs Savaş Harekâtından sonra silâhli güçler arasında da büyük prestij kazanmıştır.

MHP komandolarının CHP'ye saldırılar düzenlemesinin, CHP'yi «anarşi» nin tertip ve tahrikçisi göstermesinin temelinde gerek finans kapital gerekse «etkili» denilen çevreler gözünde «tehlikeli» göstermek ve sözkonusu «etkili» çevrelerde, CHP ve MHP arasında tarafsız kalan veya AP yanlısı olan unsurları yanına çekmek amacı da yatmaktadır.

CUMHURİYETÇİ GÜVEN PARTİSİ :

Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin güçlü bir sınıf temeli ve desteği yoktur. Ama CGP gibi bir partinin 12 Mart benzeri dönemlerde nasıl da önemli fonksiyon kazandığı görülmektedir. O finans oligarşisinin «alternatif» partilerinden

birdir ama olsa olsa «olağanüstü» denilen dönemlerde alternatif olmaktadır... Oy desteği yoktur. Kullanmaya çalıştığı anti-komünizm ve Atatürkçülük silâhlarını ise, kendisinden daha iyi ve toplumun yeni gelişmelerine daha uygun kullananlar vardır. Bu parti, ırkçı bir faşizmi değil «Atatürkçü» bir faşizmi özlemektedir. MC'nin, hem AP eğilimine hem de MHP eğilimine kolaylıkla yatar. CGP önümüzdeki seçimlerde eriyip, yokolması büyük ihtimal dahilinde olan bir parti olduğu için üzerinde daha fazla durmağa gerek görmüyoruz. Olsa olsa yeni bir «ara dönem» «partiler üstü hükümet» durumunda kısa süreli varlığı görülebilir. Çözülmesi ihtimalinde kadrolarının büyük kısmının CHP'ye gemesi beklenebilir.

ADALET PARTİSİ :

Adalet Partisi, Bayar ve Menderes'in DP'sinden sonra, «kapitalist ve prekapitalist siyasi ittifakını» tek parti halinde kendi bünyesinde toplamayı başarmış ve 1965'de iktidara gelmiştir. Ne var ki, bu ittifak, Türkiye'nin kapitalistleşmede aldığı yol, öte yandan emekçi sınıfların mücadelesinin güçlenmesi ve emperyalist kapitalist sistemin krize girmesi, egemen sınıflar arasında sürtüşmelerin artmasıyla parçalanmış, hem egemen kesimlerin bir kısmını, hem de eski geniş oy desteğini yitirmiştir.

AP, işte bu dağılan ortaklığı yeniden belli bir çizgide bütünleştirmek, bu arada kapitalist büyümenin bugün karşılaştığı engelleri aşip, yatırımları hızlandırmak, piyasayı canlandırmak ve böylece tekelci sermaye gözünde kaybettiği itibarını yeniden toplamak peşindedir. Böylece, tekelci sermayenin tikanıklığına birtakım geçici tedbirlerle çare bulunabilirse, kapitalist ekonomide suni bir rahatlık sağlanabilirse, AP yitirdiği oyları yeniden toplayabilme ümidini taşımaktadır. AP, bu şekilde güçlenerek, ya tek başına ya da güçsüz ortak veya ortaklarla iktidara gelmek hayalleri içinde MC'yi kurmuştur.

Ama MC gibi AP'nin de çıkmazı, egemen güçlerin çıkmazıdır. İçerdeki ve dışardaki büyük sorunlar yanında, kapitalist prekapitalist kesimler ortaklığı da yeniden düzenlenmediği sürece, AP amaçlarının çok azına bile ulaşamaz. Ayrıca bu ortaklığı yeniden düzenlemek olanağı olsa bile, derinleşen kapitalist dünya krizi yüzünden yerli egemen sınıflar ve Türkiye kapitalizmi gene çıkmazdan kurtulamayacaktır.

AP iktidara geldiğinden bu yana, ne kendi ortaklarını, özellikle MSP'yi geriletebilmiş, ne de CHP «efanesini» ve güçlenişini önleyebilmiştir. Baştanberi planlananı uygulamış; enflasyonu hızlandırıp suni bir rahatlık peşinde gitmiş; bir seçim ekonomisi gütmüş; taban fiyatları biraz yükseltmiş; yeni kredi kaynakları bulmadan ,emiyon hacmini genişleterek özel sektöre krediler açmıştır. Böylece, güdülen «seçim ekonomisi»nin egemen sınıfların başına yakın gelecekte daha büyük güçlükler çıkaracağına, ekonomik krizi büsbütün derinleştireceğine şüphe yoktur. MC'nin bu icraatı finans kapitali memnun etmediği gibi, kendi oy potansiyelini de arttırmamıştır. Sadece MC içindeki partiler arasında yarışma kızışmıştır, o kadar.

MC'NİN ÇIKMAZI :

MC partilerinin yukarıda kısaca görmeğe çalıştığımız yapıları ve amaçları, MC'nin çıkmazının aynasıdır. Bu çıkmazı şüphesiz ki egemen sınıfların açmazının dışında düşünmemek gerekir.

MC'nin büyük açmazı, sık sık tekrarladığımız gibi egemen sınıfların yer yer çelişik çıkarlarının birleştirilmesinde, daha doğrusu, birleştirilememesinde-

dir. İyî bilinen ve yukarda anlatılmaya çalışılan bu temel açmaz üzerinde daha fazla durmuyoruz.

Öte yandan emekçi halk muhalefetine yükselişi kitlelerin uyanışı ve bilinçlenmesi, sınıf mücadelesinin derinleşmesi, şüphesiz ki egemen güçlerin açmazlarının temelini meydana getirmektedir.

MC'NİN DİĞER BİR ÇIKMAZI : EMPERYALİST ÇELİŞKİLER

Yerli egemen sömürücü güçler çıkmazda olduğu gibi onların bağlı (ortağı) buldukları emperyalist burjuvazi de bütünlük halinde değildir. Türkiye üzerine etkide bulunan emperyalist mihraklar, bir süreden beri ABD ve AET olarak kristalleşmiştir.

MC, amerikancı karakteri ağır basan bir ortaklıktır. Buna karşılık yerli tekeli sermayenin hele Ortak Pazar olgusundan bu yana, AET emperyalizmi ile sayısız çıkar bağları vardır. Öte yandan, bugün Türkiye ekonomisi üzerinde önemli bir etki sahibi olan AET, CHP çizgisini desteklediğini açık açık belirtmiştir. Ayrıca tekeli sermaye içinde **CHP'yi destekleyen** kesimin de AET tercihi açıkça göze çarpmaktadır.

AET emperyalizminin yetkilileri, (hatta Amerikan Dışışleri Bakanı bile) CHP Genel Başkanına adeta iktidardaymış gibi özel bir yer vermektedirler. Bu da MC iktidarının özellikle AET emperyalizmi tarafından açık bir destek görmediğini kanıtlayan örnekler arasındadır.

Böylece emperyalist mihraklara bağlı olan yerli hakim sınıflar arasındaki çelişkiler, emperyalist bloğun kendi iç çeliőkisi ve ilişkileri de hesaba katılırsa, MC iktidarının aşamayacağı kadar güç ve karmaşıktır.

KIBRIS SORUNU VE SİLAH AMBARGOSU :

Genel olarak tüm yerli egemen güçlerin ve özel olarak MC iktidarının karşısındaki en önemli sorunlardan birisi de Kıbrıs olaylarının yoladığı gelişimlerin vardığı noktadır.

Halkların kendi kaderlerini tayin ilkesine sayđı göstermeyen ve Bağımsız bir devletin bütünlüğüne saldıran ABD emperyalizmi ile Türk ve Yunan hakim sınıfları Doğu Akdeniz'de ve NATO'nun bu kanadında ciddi bir çıkmaza girmişlerdir.

Yunanistan'ın NATO askeri kanadından çekilmesi ve onu izleyen gelişimlerde, Türkiye'nin Kıbrıs'ın yüzde kırkını işgal etmesi, ayrıca en verimli üretim araçlarının, kaynaklarının bu bölgede kalması ile başlayan durum karşısında, ABD emperyalizmi NATO'nun bu kanadında Türkiye ve Yunanistan arasında belirli bir denge kurmak, hasara uğrayan bu kanadı onarmak çabasına girmiştir. Bu işe Yunan egemen sınıfları lehine Türkiye egemen sınıflarının geri adım atmasını sağlamakla mümkün olacağından ABD Türkiye'ye silâh sevkini durdurmuştur. (Amerikan «yardım»ının kesilmesi Kıbrıs olayları olmasa da yeni uluslararası şartlar sorunu gene olacaktır. Kıbrıs olayları bunu çabuklaştırmıştır.)

Gerçekte yerli tekeli sermayenin Kıbrıs'da başta sanıldığı kadar büyük ekonomik çıkarları yoktur. Oradaki Türk nüfusunun azlığı ve pazarın darlığı tekeli sermayeye geniş sömürü olanakları vermediği gibi, Kıbrıs'da «ele geçirilmiş» bulunan üretim araçları da Türkiye tekeliçilerine önemli bir pazar sağlayacak nitelikte değildir. Kıbrıs'ın bir «barut fıçısı» olması nedeniyle Türk kesiminin elindeki turizm tesislerinin de (Ecevit'in kendi ağızıyla yaptığı turizm reklamlarına ve benzeri çabalara rağmen) önemli bir döviz getirme olanağı yok-

tur. Ayrıca Türkiye'nin adayı işgali Avrupa kamuoyunda tepki uyandırdığından, yerli finans kapital Kıbrıs turizminden ek kazanç bekleyebilecek durumda değildir.

Bu nedenle, yerli tekelci burjuvazi ABD'nin kendisinden istediği ve küçük burjuva radikallerinden, şovenizmin etkisi altındaki kitlelere kadar, üzerinde büyük kıyamet koparılmış «tavizi» çoktan vermeye hazırdır. Ama yıllar yılı Kıbrıs konusunda şoven motiflerle şartlandırılmış olan geniş kitlelerin Kıbrıs'da atılacak geri adımı bir «taviz» olarak görmesi ve bunu yapacak MC iktidarına tepki göstermesi «sandıksal» açıdan çok önemlidir. Kıbrıs konusunda Türkiye ve Yunanistan halkları arasında geçmişten beri kışkırtılmış olan şovenizm, geçen Temmuz'da başlayan olaylarla had safhalara varmıştır. Bu nedenle, bir yandan Yunan egemen sınıfları kendi ülkesinden bu doğrultuda gelen taleplerin baskısı altındadır; öte yandan Türkiye egemen sınıfları aynı paraleldeki baskılar altındadır. Emperyalizm iç şartları hesaba katıp «çizmeden yukarı» çıkan Türkiye egemen sınıflarını geriletecek ve böylece Yunanistan'ı da hoşnut edecek, Yunan egemen sınıflarının içte «prestijini» arttıracak formülleri Türkiye egemen güçlerine dayatmaktadırlar. Silâh ambargosu böyle bir dayatmanın geçerli olması için konulmuştur.

Böylece Kıbrıs emekçilerinin dışında, emperyalistlerin ve onların Türk, Yunan sömürücü ortaklarının giriştikleri çabalar, Kıbrıs'ın bağımsızlığını ortadan kaldırırken sömürücü kesimleri de açmaza sokmuştur.

MC iktidarı ve yerli egemen sınıflar, şimdi bu sorunu nasıl çözeceklerini düşünmektedirler. Bir yandan Kıbrıs'da geri adım atmak isterken, öte yandan kendi şoven şartlandırmaları sonucu Türkiye'de içten gelen baskı karşısında kalmaktadırlar. Ayrıca emperyalizmin ortağı yerli egemen sınıfların, NATO gibi bir ittifaka zarar vermemek için can atıklarına da şüphe yoktur.

Sorunun işçi sınıfı açısından biricik çözüm yolu, elbette bütün üslerin ve yabancı askerlerin Kıbrıs'dan çıkması, Kıbrıs'da bağımsız bir devletin kurulması ve Kıbrıs halkının kendi kaderini tayin hakkına saygı gösterilmesi; ayrıca gerek Türkiye'nin gerekse Yunanistan'ın emperyalizmle olan bütün göbek bağlarını keserek dünyanın sosyalist ve demokratik güçleriyle yakın ilişkiler kurmasıdır. Ama bu çözüm yolunu elbette burjuva iktidarları gerçekleştirecek değildir.

Öte yandan Marshall Planı ve Truman Doktrininden ve özellikle NATO'ya girdiğinden beri, militarizmini de güçlendiren Türkiye hakim sınıfları, Silâhli Kuvvetleri ABD ve NATO'nun isteklerine göre organize etmişlerdir. Böylece Türkiye'yi emperyalizmin ileri bir karakolu durumuna getiren egemen sınıflar, silâhli güçleri, Amerikan uzmanlarıyla, Amerikan silâhlarıyla, araçlarıyla donatmışlardır. Böylece silâh ve yedek parça ambargosunun konması, «soğuk savaş» yadigarı bağımlı ve sosyalizm aleyhtarı bir askerî politikanın da emperyalizmin bocalamasına ve gerilemesine bağlı olarak ortaya çıkan iflasını gösterir.

Bugünkü Kıbrıs sorunu ve silâh ambargosuyla ortaya çıkan durum, sadece MC'nin açmazı değildir. MC içinde yer almayan CHP ve DP dahil tüm egemen güçler partilerinin, yani tüm egemen kesimlerin çıkmazıdır.

Muhalefetteki CHP de, silâh ambargosuyla ortaya çıkan durum karşısında Almanya'ya açık davetiye çıkarmış, bu olayı bir başka emperyalist mihrakla olan bağımlılık ilişkilerini güçlendirmek için fırsat bilmıştır. İşte somut kanıtı: 27 Haziran 1975 tarihli Milliyet gazetesinde şu satırları okuyoruz :

«Ecevit «ABD'nin yerini Almanya Almalı Dedi» CHP Genel Başkanı Ecevit, Frankfurt Allgemeine Zeitung gazetesi Türkiye özel muhabiri, H. J. Kruger'e ver-

diği demekte, «Türkiye ile Amerika'nın arası istenmedik ve beklenmedik bir şekilde soğuduktan sonra Almanya ile ekonomik ve savunma alanlarında sıkı bir işbirliği yapılması gerektiğine» değinmiş ve şunları söylemiştir:

«Türkiye, Amerika'dan sonra Batı'dan da koparsa, geriye hiç birimizin istemediği, sizin de bildiğiniz, dünyanın da bildiği, tek bir alternatif kalmaktadır. Buna sürüklenmememiz lâzımdır.»

Muhalefet lideri, «Türkiye'de kimsenin istemediği bu alternatiften Almanya'nın yardımı ile kurtulabileceğine» işaretle, Ankara ile Washington'un arasının bu derece açılmış olmasından üzüntü ve kaygı duyduğunu belirtmiş ve «Benim zamanımda olsaydı bu duruma gelinmezdi. Amerika gibi Batı dostu süper bir ülke ile birlikte çalışmamız dış güvenliğimiz için şarttır» diyerek şunları eklemiştir.

«Amerika elbette kendi çıkarlarını düşünmektedir. Johnson zamanında da böyle olmuştur. Ancak karşılıklı müzakerelerle durum düzeltilibildi ve iki ülke çıkarları düzeyinde anlaşmalar oldu.»

Ecevit, millî koalisyon olsa, ülkenin birçok güncel sorunlarının çözülebileceğine inandiğını belirttikten sonra, «Erken seçim henüz ufukta görünmüyor. Ancak Demirel'in sallanmakta olan koalisyon hükümeti, o derece iç zorluklarla karşılaşabilir ki, seçimi kaybedebileceğini bildiği için son ana kadar dayanmaya azmetmiş olan Demirel, mecburen bu yola gidilebilir» şeklinde konuşmuştur.

Kıbrıs konusuna da değinen muhalefet lideri, halen aktüel olan bu konu hakkında şunları söylemiştir.

«Ben iktidarda iken Kıbrıs konusunda bir çözüm yolu bulmuştum. Ancak, Erbakan bunu önledi. Yoksa Yunanlılarla biz diyaloga girecektik. Köprüler atıldıktan sonra Karamanlis ile de görüşemedik ki, bunun için hâlâ üzüntü duyuyaktayım.»

Böylece CHP sosyal demokrasisi, Hindistan'daki, Seylan'daki sosyal demokrasilerden çok daha geri bir yapıda dünya sosyalist sisteminin karşısında olduğunu birkez daha ortaya koymuştur.

Kıbrıs sorununun, emperyalizme bağımlı formüllerin hiçbirleriyle çözülemeyeceğine ve bu konunun Doğu Akdenizde, NATO'nun güneydoğu kanadında kangrenleşmiş halde süreceğine hiç şüphe yoktur. MC iktidarı da gelecekteki mümkün bir, CHP yönetimi de emperyalizme ve emperyalizmin şu veya bu mirrakına bağımlı durumlarıyla, aynı açmaz içinde kalacaktır.

Özetlersek: MC hükümeti içte ve dışta büyük zorluklarla karşı karşıyadır ve bunlar çözecek güçte değildir.

Buna karşılık iktidar alternatifi olarak beliren CHP de, tabanında ilerici küçük burjuva kesimini barındırmasına ve bu kesimin «halkçılığına» (popülizmine) rağmen kitleler için bir sahte umuttur. Çünkü CHP'nin hakim ideolojisi, burjuva reformizmi olarak kalmamakta, CHP aynı zamanda tekelci sermayenin bir alternatifi olarak siyaset sahnesinde durmaktadır.

GÖRÜNTÜSEL KUTUPLAŞMA : MC-CHP

Bugünkü politik kutuplaşma siyasal arenada MC-CHP çatışması biçiminde ortaya çıkmaktadır. Gerçekte böyle bir kamplaşma zahiri (görüntüsel) bir kamplaşmadır. Çünkü bir kapitalist ülkede, politik kutuplaşmanın temelini sınıf mücadelesi belirler. Temelini işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki uzlaşmaz mücadelenin teşkil ettiği gerçek kutuplaşma, bugün işçi sınıfının siyasal örgütlenmesinin gelişmemiş bulunması nedeniyle MC-CHP arasında yanıltıcı bir görünüm kazanmıştır. Bugün MC ve CHP kutuplaşması, sermayenin iki alternatifi arasındaki çekişmedir. Birinci faşizan diğeri ise reformist burjuva eğilimini ta-

şıyan MC-CHP kutuplaşmasında her iki kanadın da başını finans kapital içindeki iki ayrı eğilim çekmektedir.

CHP, tabanındaki geniş küçük burjuva desteği nedeniyle burjuvazinin «sol» ve reformist alternatifidir. Ayrıca işçi sınıfının politik örgütlenmesi yüksek düzeyde olmadığı, işçi kitleleri işçi sınıfının bağımsız politikasını henüz benimsemedikleri için, CHP geniş bir sol kitle desteğine de sahiptir. CHP'yi solda tutan, daha doğrusu gösteren faktörler bunlardır. Ama CHP, 14 Ekim öncesindekinden farklı olarak, tekelci sermaye açısından «ehlileşmiş», tekelci sermayenin hoşlanmadığı sloganlarını ve anti-tekell tutumlarını terketmiş, finans kapitalin önemli ve ağırlıklı bir kesimine güven vererek «makbul» duruma geçmiştir. Ayrıca gerek CHP'nin şimdiki kitle desteği, gerekse «etkili kuvvetler» içindeki prestiji de finans kapitalin önemli kesimlerini CHP'yi kabule zorlamıştır. Yoksa, Türkiye gibi sınıf mücadelesinin boyuna derinleştiği bir ortamda, tekelci sermayenin uzun süre «sosyal barışçı» formüllerle uzlaşacağını sanmak yanlıştır. Finans kapitalin bir kesimi, şimdilik CHP'ye, prekaptalist sömürü kesimleri aleyhine bazı refomlar yaptırtıp, ayrıca ekonomik büyümeyi ve kapitalist gelişmeyi hızlandıracak tedbirleri aldirtmak ve AET ile ilişkileri düzeltmek veya güçlendirmek görevini vermiştir. Ama bunların hepsi yapılsa bile (başarılacağı şüphelidir) sınıf çelişkileri gene derinleşecek, finans kapitalin bu kesiminin istediği «sosyal barış» yani sınıflar uzlaşması, Türkiye koşullarında kolay kolay gerçekleşmeyecektir. Bu durumda tekelci sermaye içindeki faşist eğilimler güçlenecek, CHP sosyal demokrasisi bile tahammül edilmez sayılacaktır. Bu durumda CHP'nin sağ kanadı daha da sağa kayıp demokratik sloganlarını ve görüşünü bir yana bırakıp sınıf mücadelesinin ve emekçi sınıfların karşısına sert yöntemlerle çıkarken, sol kanadı ve küçük burjuva kanadı gerçek sınıf kristalleşmesi ve kutuplaşması yörüngesine girerek işçi sınıfına yaklaşabileceklerdir. Böylece bugünkü zahiri CHP-MC kutuplaşması, yerini işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki gerçek kutuplaşmaya terkedecektir. O zaman sermayenin iki alternatifi kitleleri şu veya bu sloganla parselleyip «kayıkcı dövüşü» yapamayacaklar, tekelci sermaye kutbu etrafında toplanmış egemen sınıflarla, işçi sınıfı merkezi etrafında ve yörüngesinde toplanmış emekçi halk cephesi oluşabilecek, bugünkü görüntüsel kutuplaşma ortadan kalkacaktır.

GÖREVİMİZ :

Bu olgunun bir an önce gerçekleşmesinin birinci şartı elbette işçi sınıfının politik örgütlenme düzeyinin yükselmesi, işçi sınıfının bağımsız devrimci politikasının Türkiye'ye ağırlığını koymasıdır.

Bugünkü görüntüsel kutuplaşma, öyle gözüküyor ki bir sosyal demokrat iktidardan geçerek parçalanacak; kitlelere sahte umut olarak tanıtılan sosyal demokrasinin maskesi o zaman büyük ölçüde düşecektir. Ama işçi sınıfı sosyalistleri sosyal olayları hiçbir zaman kendi gelişimine bırakmazlar. İşçi sınıfının bağımsız devrimci ideolojisine ve politikasına bağlı olan tüm sosyalistler, örgütlü ve kararlı bir biçimde sosyalizmin bağımsızlığını korumak, siyasi gerçekleri kitlelere açıklamak, bugünkü görüntüsel CHP-MC kutuplaşmasını ve onun getirdiği gözbağını yırtıp, emekçi kitlelere gerçek sınıfsal kutuplaşmayı göstermek, işçi sınıfını kendi sınıf bilincinin ve çıkarlarının doğrultusunda örgütlemekle yükümlüdürler.

İşçi sınıfı sosyalistleri, bir faşizan döneme, ya da çok daha muhtemel olan bir sosyal demokrat iktidar dönemi ve onun ardından gelişecek olaylara, ne kadar örgütlü, ne kadar hazırlıklı girerlerse, işçi sınıfı siyasetinin güçlenmesi ve ağırlığını koyması o denli kolaylaşacaktır.

İşçi sınıfı sosyalistleri, kitlelerin sosyal demokrasiden kopması ve sosyalist düşünce ve davranışa kazanılması için kararlı ve azimli bir mücadele vermek zorundadırlar. Eğer bu mücadele ayakları yere basan bir şekilde geliştirilip güçlendirilirse, işçi sınıfımızın örgütlenmesi kökleştirilirse, yarın sosyal demokrasiden kitle halinde umudunu kesecek ve devrimci alternatif arayacak, gerçekten sola açılacak kitleleri kucaklamak, onları bilinçlendirip örgütlemek o denli kolay olacaktır. Bu çalışmaların temeli elbette bugünden atılmaktadır. Bu temelleri güçlendirmek, kökleştirmek, sosyalist birliği ve örgütlenmeyi sağlamak ve ilkel zemininde inşa etmek işçi sınıfı sosyalistlerinin en önde gelen görevleri arasındadır.

Elbette bu çalışmalar ayılırken, MC faşizmine karşı sosyalist ve demokratik güçlerin etkili bir mücadele vermeleri, faşizmin tırmanış çabalarını kursağında bırakmaları da şarttır.

Ülkemizde gerek çeşitli sosyalist eğilimler arasında ortak bir noktada güçbirliği yapma olanağı vardır, gerekse CHP'nin solundaki çeşitli demokratik güçlerin, meslek kuruluşlarının bu güçbirliğinde yer almaları olanağı büyüktür. Ayrıca CHP tabanı, Anadolu'da sosyalistlerle dayanışma içindedir. Genel Merkez in anti-faşist mücadeledeki tutarsızlıklarına ve kaypaklıklarına cephe politikasını reddetmelerine rağmen, Merkezden daha solda olan taban örgütleri, çoğunlukla sosyalist güçlerle dayanışmaya devam etmektedirler. Özellikle karşı devrimin güçlü olduğu yörelerde göze çarpan bu dayanışma gelecekte kurulacak sağlıklı bir güçbirliğinin başlangıcını getirmektedir.

İşçi-köylü temel ittifakına dayanacak Halk Cephesinde, gelecek yılların sosyal-politik gelişmeleri içinde şehir ve kır küçük burjuvazisi işçi sınıfının yanında yer alacaktır. Bunu ne MC, ne de CHP merkez yönetimi önleyemeyecektir.

MÜDAHALECİ EĞİLİMLERE KARŞI UYANIK OLALIM :

Yukarıda belirttiğimiz MC'ye karşı anti-faşist görevler ve MC-CHP görünüsel kutuplaşmasına karşı olan sosyalist ajitasyon-propaganda ve örgütlenme görevlerimiz zaten hepimizin çok iyi bildiği ve sık sık tekrarladığımız acil görevlerdir. Bu bakımdan, sözkonusu görevleri daha fazla vurgulamak gereksiz.

Ama, güncel olarak ortaya çıkan bir başka sorun üzerinde önemle durmak gerekiyor.

Bilindiği gibi egemen sınıflar kendi iktidarlarını birtakım baskı araçlarıyla ayakta tutarlar. Sözkonusu baskı araçlarının ve üstyapı kurumlarının meydana getirdiği büyük aygıt, egemen sınıfların militarist-bürokratik mekanizmasıdır.

Egemen sınıflar arasında ihtilaf olmadığı zamanlarda veya çelişkiler keskinleşmediği sürece, bu militarist-bürokratik büyük aygıt sadece emekçi sınıfları baskı altında tutmak için işletilir.

Ama egemen sınıfların çözümsüzlüğü ortaya çıkınca, sömürücü kesimlerin çeşitli mihrakları, sahip oldukları politik örgütlenmeler veya gizli örgütler, servisler aracılığıyla kendi istekleri doğrultusunda bu aygıtta güçlenmek veya aygıtı tamamen ellerine geçirmek isterler. Bu durumlarda aygıt, bir yandan baskı aracı olma görevini yerine getirirken, öte yandan değişik egemen mihrakların güçlenme mücadelesi verdiği bir alan haline gelir.

Bugün MC iktidarındaki partilerin kendi kontrollerindeki mevkilere kendi siyasi çizgilerindeki mutemet adamlarını getirmeye çalışmaları, gerçekte ayrı ayrı sömürücü kesimlerin devleti ele geçirme yarışından başka birşey değildir. Çünkü ayrı partilerin tasarruflarında yapılan atamaların hepsi, tamamen

aynı sömürücü çıkarları temsil eden, aynı sömürücü mihraklara bağlı kişiler değildir. Ayrı çıkarları temsil eden kesimler bu atamalarla alabildiğine tırmanmak çabası içindedirler.

Aynı şekilde polis aygıtına bir yandan komandoların, öte yandan imam hatip mazunlarının sokulmak istenmesi bu çabaların önemli bir parçasını teşkil etmekte, yukarda söylediklerimize açık bir örnek sunmaktadır.

Fakat çeşitli egemen siyasi eğilimlerin en fazla güçlenmeye çalıştıkları alan, askerî mekanizmadır. Gerek MHP ve CGP, gerek AP, gerekse CHP bu konuda amansız bir yarışa girmişlerdir.

MHP açık faşist bir askerî dikta peşinde çabalar gösterirken, bunun karşısında CHP, sözkonusu alandaki gücünü arttırmak, ayrıca oradaki gücünü seçimleri zorlamak doğrultusunda kullanmak çabası içindedir. Öte yandan AP, sözkonusu açık faşist diktadan yana olan kanatla reformist kanadı törpülemek, tecrit etmek ve kendi politikasını güçlendirmek gayreti içindedir.

Zaten demokrasi dışı müdahaleci bir geleneğe sahip olan bu güçler arasında, güçsüz de olsa radikallerin de bulunduğu gözönünde tutulursa, hakim sınıfların faşist, liberal veya reformist kesimlerinin kullanmaya ve kışkırtmaya çalıştıkları müdahaleci eğilimler, emekçi halkın zaten son derece kısıtlı olan siyasi özgürlüklerini büsbütün tehdit eden bir görünüm kazanmaktadır.

İşçi sınıfı sosyalistleri ister sağ, ister «sol», ister faşist, ister liberal isterse reformist olsun, her türlü açık-gizli müdahaleci eğilimin karşısındadır. Her türlü cuntacılığın emekçi halkımızın demokratik gelişimine zarar verdiğini, aslolan görevin işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın örgütlenmesi olduğunu daima bilirler. Bu nedenle, ister MC veya onun içindeki değişik eğilimlerden, isterse sosyal demokraden gelsin, her türlü zorlama egemen sınıfların şu veya bu kesimin zorlaması olduğunu, ve sözde sol müdahalelerin bile halkımızın dışında ve karşısında olduğunu bilerek, bu müdahaleci eğilimlerin tahrik edilmesine karşı çıkmak görevimizdir.

Fakat yukarda belirttiğimiz süreç içinde tekelci burjuvazi etrafındaki egemen sınıflarla işçi sınıfının etrafındaki emekçi sınıflar arasındaki kutuplaşma derinleştikçe buna paralel olarak askerî — bürokratik aygıt içinde de kutuplaşmalar olacak, bu kesim içinden emekçi halktan yana olanlar da çıkacak ve mücadelede yerlerini alacaklardır. Ama bu başka şeydir, mevcut şartlardaki müdahaleci eğilimler başka şeydir.

Birtakım küçük burjuva yazarların «sol» müdahaleci eğilimleri seçim doğrultusunda kışkırttığı da gözlerden kaçmamaktadır. Hala küçük burjuva katlarda geniş okurlara sahip olan bu yazarların etki alanlarını ve müdahaleci eğilimleri zorlamalarını önlemek, işçi sınıfının bağımsız devrimci politikasını geniş kesimlere anlatmak da gene işçi sınıfı sosyalistlerinin bugünkü görevleri arasındadır. Demokrasi mücadelesinin yöntemleri konusunda işçi sınıfının kilitlerini dışında yöntemler önerenlerle ittifak doğru bir politika olamaz. Bu nedenle MC faşizmin ve onun içindeki çeşitli kesimlerin getirmek istedikleri açık faşist bir askerî diktaya karşı geniş bir demokratik mücadele verirken, seçimi zorlamak yönündeki sol ve reformist müdahale eğilimlerinin, her türlü müdahaleci eğilimin de karşısına çıkmalıdır. 12 Mart öncesinde geniş bir sol kesimin, güya ilerçilik ve sosyalizm adına düştükleri yanlışların tekrarına halkımızın tahammülü yoktur. Hatta seçimleri zorlamak pahasına bile olsa, sadece «aba altından sopa göstermek» düzeyinde kalacak şekilde bile olsa, müdahaleci eğilimlerin kullanılmasının şiddetle karşısında olmalıyız. Demokratik gelişme, kitlelerin örgütlü mücadelesinin sonucudur, kitleler dışındaki mevcut örgütlü güçlerin müdahalelerinin değil.

Görevimiz işçi sınıfımız başta olmak üzere, tüm emekçi kesimlerin en ge-

niş siyasi özgürlüklere kavuşması, demokrasinin sınırlarının faşizm aleyhine geriletilmesi, emekçilerimizin bilinçlenip örgütlenme imkânlarını daha da kısıtlayacak hiçbir gelişmeye göz yumulmaması şeklinde somutlanmaktadır.

Gene birtakım «sol» yazarların aynı müdahaleciliği güçlendirme amacıyla MSP'yi gericiliğin **ana mihrakı** gibi gösterme ve MSP faktörünü abartma çabaları da yanlıştır, hedef şaşırtıcıdır. Çağımızda gericiliğin baş mihrakı uluslararası finans kapitaldir. Türkiyede'de gericiliğin ana mihrakı, asıl gerici kale emperyalizmin ortağı yerli finans kapitaldir. Gene CHP'nin faşizmi Türkes ve komandolarından ibaret görmesi ve göstermesi, faşizmi Hitler taslağı bir avuc maceraperestin niyeti olarak takdim etmesi aynı paraleldeki bir başka şaşırtmacadır. Nasıl ki gericiliğin görünüşteki temsilcisi MSP ama asıl kalesi MSP değilse, faşizmin de maşası MHP'dir ama kalesi MHP değildir. Her türlü gericiliğin ve faşizmin kalesi uluslararası finans kapitalin ortağı yerli **finans kapitaldir**. Bütün gizli açık servisleriyle, militarist-bürokratik mekanizmadaki gücüyle faşizm, Türkes'i fersah fersah aşan bir güçtür, bir tehlikedir. **Finans kapital faşizme başvuracak gücü kendinde bulduğunda, veya finans kapitalin en gerici en şoven kesimleri ulusal ve uluslararası şartları elverişli gördükleri bir anda böyle bir açık faşist darbeye niyetlendiklerinde, kendilerine bu defa Türkes'i seçmiş olabilirler.** MHP'nin faşist çabası da zaten bu adaylığı kazanmaktır. Türkes bir daha açık faşist bir dikta sözkonusu olduğunda, Erimlere, Feyzioğullarına değil kendisine ve kadrolarına başvurulması için finans kapitale alternatif hazırlamak peşindedir. Ve bu amaçla hem militarist-bürokratik aygıtta, hem de diğer alanlarda faşist vurucu güçler bakımından güçlenip, kendisini finans kapitalin en gerici kesimlerine kabul ettirmek gayreti içindedir. ABD'den ve CIA'dan açık destek aldığı artık iyice bilenen MHP'nin arındaki güçleri göstermemek, ayrıca finans kapitali böyle bir gericiliğin dışında tutmak yanlıştır. Önemli olan MHP değil onu destekleyen ve daha önemlisi onun destek kazanmağa çalıştığı ana gerici sömürücü mihraklardır.

MSP ve MHP konusunda yapılan hedef şaşırtmalarını çok iyi görmeliyiz. Ve AP'nin de, ne denli tehlike olduğunu unutmadan, sözkonusu partilerin arındaki sömürücü mihrakları, gericiliğin ve faşizmin gerçek sebeplerini emekçi kitlelere tanıtmalıyız. Sosyal demokratların ve birtakım «ilerici» yazarların hedef şaşırtmalarını önleyip, sömürücü güçlerin ana mihraklarını ve alternatiflerini, tertip ve planlarını halkımıza anlatmalıyız.

Geçtiğimiz ay içinde Türkiye'de hızla gelişen iç ve dış siyasal olayları belki de en iyi ve en kısa şöyle açıklamak mümkün: **Egemen güçler iç ve dış politikada büyük bir açmaz içindeler. Emperyalist — kapitalist sistemin krizine bağlı olan, içerde de sınıf mücadelesinin gelişmesinin ürünü olan bu açmazı uzun vadeli çözemeyeceklerdir.** Türkiyenin meselelerine tek doğru, kalıcı ve sağlam çözümü getirebilecek olan güç işçi sınıfıdır. İşçi sınıfının programı, toplumu ilerletecek, gerçek demokrasiyi yaratacak, ülkemiz halkını yükseltecek tek programdır. Demokrasi-Bağımsızlık-Sosyalizm-bunların gerçekleşmesi bugün emekçi halkımızın üstünde uygulanan bütün baskılara, sömürüye ve burjuva partilerinin kendi çıkarları için halkın çıkarlarını feda etmelerine son verecektir. **Ve görevimiz işçi sınıfını bu çözüme varabilecek şekilde örgütlemek, işçi sınıfının merkezî siyasî otoritesini güçlüce inşa etmektir.**

TUSİAV

Program üzerine

İlke

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin Birinci Kongresi, 25-30 Ekim tarihleri arasında yapılacak. İlçe kongreleri sürüyor.

TSİP'in Birinci Kongresi, Türkiye'nin, ve Partinin çeşitli sorunlarının enine boyuna tartışıldığı, Parti çizgisinin pek çok konuda kongre kararıyla kesinlikle belirleneceği bir platform olacak. Bu Kongrede aynı zamanda Parti'nin programı ve tüzüğü konusunda eleştiriler ve öneriler de gündeme gelecek.

Program konusundaki tartışma ve önerilere ışık tutmak üzere, İLKE'nin bu sayısında. Program sorununu, örnekler ve açıklamalarla ele alıyoruz.

«Elbette ki; bir açıklama olmadan, her işçi programda söylenenlerin hepsini anlayamayacak. Marks ve Engels tarafından tamamlanan Sosyal-Demokrasinin doktrinini yaratmak için bir çok büyük sosyalist çalışmıştır; bütün ülkelerin işçileri, bizim yararlanmak istediğimiz tecrübeyi elde etmek için çok büyük mücadelelerden geçmişlerdir. Bu yüzden işçiler; programın, onların programının, onların mücadele sancağının her kelimesini anlamak için Sosyal-Demokrasinin öğretisini öğrenmek zorundadırlar. Ve işçiler, Sosyal-Demokrat programı özel bir kolaylıkla anlıyorlar ve öğreniyorlar, çünkü o program, her düşünen işçinin gördükleri ve kazandıkları tecrübelerden söz ediyor. Programın ilk anlaşılmasındaki «güçlük»ten kimse yılmasın. Her işçi daha fazla okudukça ve düşündükçe, mücadelede o kadar fazla tecrübe kazanacak, programı o kadar daha tam anlayacaktır.»

(Kır Yoksullarına V. İ. Lenin s. 95)

PROGRAM NEDİR?

Program, bir partinin elde etmek için uğrunda savaştığı herşeyi, açık, seçik ve kısa olarak ifade eden bir bildiridir. Sosyal-Demokrat Parti, bütün halkın görmesi ve bilmesi için açık ve kesin bir programı dile getiren bir partidir. Bütün emekçi halkı, burjuvazinin boyunduruğundan kurtarmak için savaşmayı gerçek-ten isteyen ve bu savaşın nasılı! sürdürüleceğini doğru olarak anlayanları yönlendirmek için böyle bir program hazırlamıştır.»

(Kır Yoksullarına V. İ. Lenin s. 52)

DEVRİMCİ BİR PROGRAM OLMADAN DEVRİMCİ BİR PARTİ OLAMAZ

«Yalnızca, devrimci bir siyasi programa sahip olan parti; adayların dönüşümlerinde çizgisine sıkı sıkıya bağlı kalmayı, devrimciler arasındaki bağı güçlendirmeyi ve kitleyi devrime çekmeyi başarabilir.»

(Partiye Karşı Tasfiyeciler. V. İ. Lenin)

«Bir programı olmaksızın Parti; her dönüm noktasında çizgisini cesaretle muhafaza edecek güce her fırsatta sahip, az çok bütünlük kazanmış bir siyasi bünye olarak mevcut olamaz.»

(Seçim Kampanyası ve Seçim Platformu üzerine. V. İ. Lenin.)

PROGRAM NASIL OLMALIDIR?

«Program; bizim temel görüşlerimizi dile getirmeli, acil siyasi görevlerimizi hassasiyetle saptamalı, ajitasyon çalışmalarımızın çevresinde yürütüleceği kararlı talepleri [şiarları] belirtmeli, tecrit edilmiş ve pek küçük talepler için yapılan özel ve kısmi ajitasyonları Sosyal-Demokrasinin taleplerinin tümü için yapılan bir ajitasyon düzeyine yükselterek, birliğe yöneltmeli, genişletip derinleştirmelidir. Sosyal-Demokrat faaliyetin geniş sosyalist aydın ve bilinçli işçi tabakasını harekete geçirdiği dönemde, bu tabakaların bağlarının bir programla güçlenmesi ve böylece daha ilerki yaygın bir faaliyet için sağlam bir temel hazırlanması gereği şiddetle doğrulanır.»

(Partimiz İçin Program Taslağı. V. İ. Lenin.)

«Partinin programı, partinin nihai amacını belirtmek zorundadır. Özel çıkarlar, genel çıkarları, savaşın çeşitli safalarının özellikleri de temel görevleri unutmamalıdır. Proletarya savaşının bir ülkedeki çıkarları, bu savaşın uluslararası çıkarlarına tabi olmalıdır. Bundan dolayıdır ki; devrimci proletarya partisi ola-

rak, Sosyal-Demokrasinin programını bu denli ince eleyip, sık dokuması, nihai amacı önceden — amaç emekçi halkın tam anlamıyla kurtuluşudur — kılı kırk yarararak tanımlaması ve bu nihai amaca yönelik en hafif de olsa bütün yozlaş-tırma eğilimlerine karşı kiskanç bir dikkat göstermesi doğaldır. Yine bu nedenden ötürü Sosyal-Demokrasi ilkelerinde sağlam, doktrinin de uzlaşmazdır ve dar kapsamlı acil ekonomik ve siyasi amaçları nihai amaçtan ayırır. Her şey için savaşan, kesin zafer için savaşan, küçük başarıların elini kolunu bağlamama-sına, onu çizilen yoldan döndürmemesine ve o olmaksızın bütün küçük başarı-ların boş gurur sayılacağı nispeten uzak asıl amacı unutturmamasına dikkat etmelidir. Aksine; programa gösterilen bu özen, küçük ve tedrici reformlara kar-şı takınılan bu eleştirici tavır burjuva partilerinde (en halka dönük ve özgürlüğe bağlı olduklarını savunanlar da dahil) bulunmayan ve onlara yabancı olan bir şeydir.

(Siyasî Safsatalar. V. İ. Lenin)

TÜSTAV

R.S.D.İ.P.'nin programının hazırlanışı ve gelişmesi

Bu sayıda yayınladığımız R.S.D.İ.P. program taslağı (1899) ve 1903 programının nasıl geliştiğinin anlatımına Plehanov'un «Emeğin Kurtuluşu» grubu ile başlamak gerekir.

İlk Rus Marksist grubu olan Plehanov'un «Emeğin Kurtuluşu» grubu, bir Rus Sosyal - Demokrat Partisinin kurulması için iki program tasarısı hazırladı. Bunların ilki, «**Sosyal - Demokrat Emeğin Kurtuluşu Grubunun Programı**» (1884) de ve ikincisi 1887'de yazıldı. «**Rus Sosyal - Demokratlarının Program Tasarısı**» adını taşıyordu. Bu, Rusya'da bir Marksist Sosyal - Demokrat Partinin kurulması yolunda yapılan ön çalışmalarda atılmış önemli bir adımdı.

Emeğin kurtuluşu grubu ciddi hatalara da düşüyordu. Bu grubun ilk program tasarısında hâlâ norödnik görüşlerin kalıntıları vardı ve bireyci terörizm taktikleri geçerli görülüyordu. Bunun da ötesinde, Plehanov, proletaryanın devrim süreci içerisinde, köylülere önderlik edebileceğini, bunun zorunlu olduğunu ve proletaryanın ancak köylülerle ittifak kurarak çarlığa karşı zafer kazanabileceğini görmemişti. Plehanov ayrıca liberal burjuvazinin devrime, kaypak da olsa, destek sağlayabilecek bir güç olduğunu düşünüyordu. Buna karşılık köylüleri hesaba katmıyordu. Meselâ diyordu ki :

«Ülkemizde; burjuvazi ve proletarya dışında, çarlığa muhalif ya da devrimci bir birleşimi destekleyecek hiç bir toplumsal güç görmüyoruz.»

Bu yanlış görüşler, Plehanov'un, gelecekteki menşevik görüşlerinin tohumlarıydı.

* * *

Lenin tarafından hazırlanan ilk program tasarısı ve yorumu 1895 - 1896 yıllarında, Çarlık hapisanelerinde yazıldı. Lenin 1895 yılı Aralık ayında Çarlık hükümetince tutuklandı. Ama devrimci mücadelesini hapisanede de sürdürmekten geri kalmadı. Öğüt vererek, yöneterek, bildiriler, broşürler yazarak dışarıdaki mücadeleye yardımcı oldu.

Ve bu arada «Sosyal - Demokrat Parti Program Tasarısı Açıklama ve Yorumu» adlı parti için bir program da hazırladı.

* * *

1898'de «Mücadele Birlikleri» nin bazıları —Petersburg, Moskova, Kiev ve Ekaterinoslav'dakiler— «Bund» ile birlikte, birleşmek ve bir Sosyal - Demokrat Parti kurmak için ilk atılımı yaptılar. Bu amaçla Mart 1898'de Minsk'de Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi (RSDİP)'nin 1. kongresi için toplandılar.

RSDİP'nin Birinci Kongresine sadece 9 kişi katıldı. Lenin sürgünde olduğu için katılamadı. Kongre yayınladığı Manifesto'da «Rus Sosyal - Demokrat İşçi Partisi»'nin kuruluşunu ilân ediyordu.

Gerçi; birinci kongre toplanmıştı, ama Rusya'da Marksist Sosyal - Demokrat Parti henüz kurulmuş değildi. Kongre birbirinden kopuk Marksist çevre ve örgütleri bir araya getirememiş, bir örgüt içinde toplamayı başaramamıştı. Mahalli örgüt çalışmalarında tek bir ortak eylem çizgisi, **bir parti programı**, parti tüzüğü ya da tek bir merkezden yönetim yoktu.

Lenin devrimci faaliyetlerini sürgünde de sürdürüyordu. Narodizm'in ideolojik yıkılışını tamamlayan çok önemli bilimsel bir eseri, Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi'ni yazdı. «Rus Sosyal - Demokratlarının Görevleri» adlı ünlü broşürünü yazdı.

1899 sonlarında Sibiry'a'daki sürgünlüğünde, ikinci bir tasarı daha hazırlandı. Bu tasarı, «Partimiz İçin Program Tasarısı» adını taşıyordu.

1900 yılı başlarında, Lenin sürgünden döndü. Lenin bütün Rusya çapında bir gazete kurmayı tasarlıyordu. Rusya'da bir süreden beri var olan çeşitli küçük Marksist çevre ve örgütler henüz birbirleriyle birleşmemişlerdi. Bütün Rusya çapında bir gazete, ancak böyle bir gazete dağıtık Marksist örgütleri bir araya getirebilir ve gerçek bir partinin kurulmasına yol açabilirdi.

Ama polis takibinden dolayı böyle bir gazetenin Çarlık Rusya'sında yayınlanması imkânsızdı. Bu yüzden Lenin, gazeteyi dışarıda çıkarmaya karar verdi.

1900 yılı sonbaharında Lenin, «Emeğin Kurtuluşu» grubundakilerle bütün Rusya çapında siyasî gazetenin yayınlanması için anlaşmak üzere dışarıya gitti. Ve yurt dışında Plehanov, Axelrod, V. Zasluc'in içinde bulunduğu «Emeğin Kurtuluşu» grubuyla ISKRA'nın ortak denetim altında yayınlanması konusunda anlaşmaya vardı. Yayın planı başından sonuna kadar Lenin tarafından hazırlanmıştı.

Ve ISKRA'nın (KIVILCIM'in) birinci sayısı yurt dışında 1900 yılı Aralık ayında yayınlandı.

Iskra'nın yaptığı en önemli işlerden biri de Parti için bir program hazırlamak oldu. Bildiğimiz gibi; işçi partisinin programı işçi - sınıfının mücadelesinin amaç ve hedeflerinin açık ve bilimsel bir şekilde formüle edilmiş olarak ortaya konmasıdır. Bu program hem proletaryanın devrimci hareketinin azami hedefini, hem de azami hedefe yaklaşırken partinin uğrunda mücadele ettiği istekleri dile

getirir. Bu yüzden bir programın hazırlanması birinci dereceden önem taşımaktaydı.

Iskra yazı kurulu adına II. kongreye götürülmek için hazırlanmasına çalışılan Parti programının teorik kısmının ilk tasarısını Plehanov yazdı. («Plehanov'un Birinci Program Tasarısı»).

Iskra kurulunun 1902 Ocağında Münih'te yaptığı bir toplantıda Lenin, Plehanov'un bu tasarısını otuz kadar nokta üzerinde eleştirdi.

Plehanov, Lenin ve öbür yazı kurulu üyeleri tarafından yapılan eleştiriler sonucunda, tasarısının ilk iki paragrafını değiştirmeyi kabul etti. Ama geri kalan kısmı için ileri sürülen düşünce ve tekliflere karşı çıktı.

Plehanov'un tasarısının tartışılması, Iskra Yazı Kurulunda, üyeler arasında farklılıklar olduğunu göstermişti. Farklılıklardan en önemlisine, programın daha başında kapitalizmin Rusya'da geliştiğinin açıkça tespit edilmesi yolunda yapılmış bulunan bir teklif sebep oldu.

Plehanov'un tasarısını umduğu gibi bulmayan Lenin, bu defa kendisi bir program tasarısı hazırlamaya başladı.

Tasarının ilk metni 25 Ocak (7 Şubat) 1902 tarihinde yazıldı. Bu teorik kısmı Lenin tek başına, pratik kısmı ise öbür yazı kurulu üyeleriyle birlikte yazmıştı. Bu kısımda öbür üyelerle mutabık bulunmadığı bazı noktalarda, ayrıca kişisel formülasyon tekliflerinde bulunmuştur. Lenin bu tasarıya son şeklini 18 Şubat (3 Mart) 1902 tarihinden önce vermişti. «Rusya Sosyal - Demokrat İşçi Partisi Program Tasarısı» işte bu hazırlanan tasarıdır.

Münih'teki toplantıdan sonra, Plehanov da ayrı olarak, ikinci bir program tasarısı hazırladı. Bu tasarı da Lenin'in esaslı eleştirilerine hedef oldu.

Bunun üzerine Iskra yazı kurulunun diğer üyeleri arasından, Plehanov'un ve Lenin'in tasarılarını birleştirmek ve bir tek metin çıkarmakla görevli bir komisyon: «Uzlaştırma Komisyonu» kuruldu.

Lenin, Komisyonun Program Tasarısı üzerindeki düşüncelerini de belirtti. Iskra yazı kurulu 1 (14) Nisan 1902'de Zürich'de toplanarak, yazı kurulunun kesin tasarısını kabul etti. Lenin toplantıda bulunmadı. Kesin tasarinin teorik kısmı, komisyon tarafından hazırlanan metin, pratik kısmı ise Iskra yazı kurulunun bütün üyeleriyle Mart 1902 başından beri ortaya konmuş kısımdı.

Lenin tarafından önerilmiş bulunan düşünce, düzeltme ve eklemelerin önemli bir kısmı, tasarinin kesinleşmesinden önce, Zürich toplantısındaki tartışmalar sırasında, tasarı yazarları tarafından onaylanmış bulunuyordu.

R.S.D.I.P. program tasarısı, Iskra'nın 1 Haziran 1902 tarihli 21. sayısında yayınlandı.

R.S.D.I.P.'nin İkinci Kongresi 17 (30) Temmuz 1903'de başladı.

Kongrenin esas amacı «Iskra tarafından işlenen ve geliştirilen ilkeler ve örgüt esasına dayanarak gerçek bir partinin kurulması» idi.

Gündemde bulunan madde, Parti Programının kabul edilmesi meselesiydi. Programın tartışılması sırasında, Kongrenin oportünist kesimin itiraz ettiği başlıca nokta Proletaryaya Diktatörlüğü meselesiydi. Programda oportünistlerin kongrenin devrimci kesimiyle anlaşamadığı bir kaç madde daha vardı. Ama onlar esas mücadeleyi proletaryaya diktatörlüğü meselesinde yoğunlaştırdılar. Yabancı Sosyal - Demokrat Partilerin programında proletaryaya diktatörlüğü ile ilgili madde olmadığını, bu yüzden bu maddeden vazgeçilebileceğini iddia ettiler.

Bu kanat, aynı zamanda, Parti programına köylü meselesiyle ilgili isteklerin konulmasına da karşı çıkıyordu. Bu kişiler aslında devrim istemedikleri için, işçi sınıfının müttefikinden —köylülük— kaçınıyor, köylülüğe düşmanca bir tutum takınıyorlardı.

Bund'cular ve Polonyalı Sosyal - Demokratlar ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına karşı çıktılar. Lenin her zaman işçi sınıfının ulusal baskıya karşı savaşması gerektiğini öğretmişti. Bu isteğin programa konulmasına karşı çıkmak demek, pro'eter enternasyonalizminden vazgeçmek demektir.

Lenin, bütün bu itirazlara yıkıcı bir darbe indirdi.

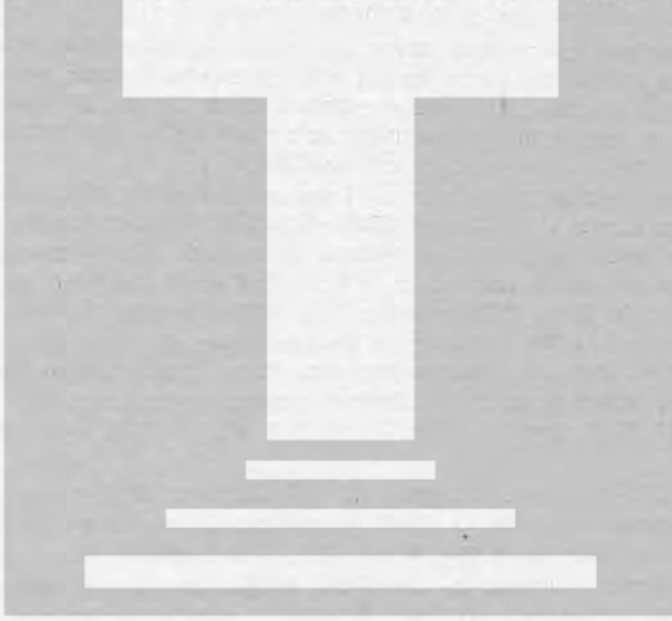
Kongre; ISKRA'nın önerdiği programı kabul etti.

Bu program iki kısımdan meydana geliyordu : Bir azami program ve bir de asgarî program. Azami program; işçi sınıfı partisinin, RSDİP'nin esas hedefini, yani sosyalist devrimi, kapitalistlerin iktidarının yıkılmasını ve proletarya iktidarının kurulmasını içeriyordu. Asgarî program ise; Partinin acil hedeflerini, kapitalist sistemin yıkılmasından önce elde edilmesi gereken hedefleri, yani Çarlık istibdadının yıkılmasını, demokratik bir cumhuriyetin kurulmasını, sekiz saatlik iş gününün kabul edilmesini, kırlık bölgelerde bütün Çarlık kalıntılarının, feodal kalıntıların ortadan kaldırılmasını ve toprak ağalarının el koyduğu toprak parçalarının (otrezki) köylülere geri verilmesi isteğini içeriyordu.

Sonradan, Bolşevikler otrezki'lerin geri verilmesi isteğinin yerine, bütün topraklara el konulması isteğini getirdiler.

İkinci Kongre tarafından kabul edilen bu program, işçi sınıfının partisinin devrimci programıydı.

Bu program, proleter devriminin zafere ulaşmasından sonra, RSDİP'nin yeni bir program kabul ettiği 8. Kongresine (Mart 1919) kadar yürürlükte kaldı.

TÜSTAV

R.S.D.İ.P.'nin 1899 program taslağı

V.İ. Lenin

En başta ele alınması gereken sorun, Rus Sosyal-Demokratlarının bir programa âcil ihtiyaçları olup olmadığıdır. Rusya'da çalışan yoldaşlarımızdan kulağımıza geldiğine göre, şu anda bir programa özel bir ihtiyaç olmadığı; âcil sorunun, mahallî örgütleri geliştirme ve güçlendirme, ajitasyonu ve yayın dağıtımını daha sağlam esaslara bağlama sorunu olduğu; bir programın hazırlanmasını hareketin daha sağlam bir zemine oturacağı bir zamana kadar ertelemenin daha uygun olacağı; bir programın şu anda esaslı bir temelden yoksun kalabileceği düşüncelerini dile getirenler olmuştur.

Biz bu düşünceye katılmıyoruz. Karl Marx'ın dediği gibi «Gerçek harekette atılan her adım bir düzine programdan daha iyi» bir şüphesiz. Fakat ne Marx, ne de Sosyal-Demokrat hareket içinde başka bir teorisyen ya da faal militan, bir siyasî partinin güçlenmesi ve tutarlı faaliyet göstermesi için bir programa duyulan ihtiyacın muazzam önemini hiç bir zaman inkâr etmemiştir. Rus Sosyal-Demokratları, başka eğilimleri temsil eden sosyalistlerle ve Rus Sosyal-Demokrasisini anlamaya yanaşmayan sosyalizm-dışı unsurlarla en sert polemiklerin sürdürüldüğü dönemi daha yeni geride bıraktılar; aynı zamanda, hareketimizde faaliyetin küçük mahallî örgütler eliyle bölük pörçük yürütüldüğü başlangıç aşaması da artık geride kaldı. Birlik ihtiyacı, ortak yayın ihtiyacı, Rus işçi gazeteleri yayınlama ihtiyacı gerçek durumun bir ürünüdür; ve 1898 ilkbaharında, yakın gelecekte bir Parti programı oluşturma niyetini açıklayan Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin kurulması da, açıkça, programla ilgili talebin doğrudan doğruya hareketin kendi ihtiyaçlarından doğduğunu göstermiştir. Şu sırada hareketimizin âcil sorunu artık eski dağılmış, «amatör» faaliyetleri geliştirmek değil, birliği sağlamaktır — örgütlenmedir. Bu adımın atılabilmesi için bir program mutlaka gereklidir. Program, bizim temel görüşlerimizi formüle et-

melidir; âcil siyasî görevlerimizi açıkca tespit etmelidir; ajitasyon çalışmalarının alanını tayin edecek olan âcil talepleri göstermelidir; ajitasyon çalışmalarını birleştirmeli, bu çalışmalarını yaymalı ve derinleştirmeli, böylece onları küçük, ârızî talepler adına parça bölük, kısmî ajitasyondan, Sosyal-Demokrat taleplerin bütününü kapsayan genel ajitasyon düzeyine çıkarmalıdır. Sosyal-Demokrat faaliyetin oldukça geniş bir sosyalist aydınlar ve sınıf bilincine ermiş işçiler çevresini etkilediği günümüzde, bu unsurlar arasında ilişkileri bir program aracılığıyla güçlendirmek ve bu yoldan hepsine daha ileri, daha yaygın faaliyet için sağlam bir zemin hazırlamak âcil bir ihtiyaçtır. Nihayet, bir programa hemen şu sırada mutlaka gerek vardır, çünkü Rus kamuoyu Rus Sosyal-Demokratlarının gerçek görevleri ve eylem biçimleri konusunda çoğu zaman çok büyük yanlışlara düşmektedir: bu yanlış görüşler bazı hallerde yaşadığımız hayatın siyasî kokuşmuşluğunun doğal ürünü olarak ortaya çıkmaktadır; bazı hallerdeyse, Sosyal-Demokrasinin düşmanlarınca sun'î olarak beslenmektedir. Her halükârda, hesaba katılması gereken bir olgudur bu. Sosyalizmle ve siyasî mücadele ile kaynaşmakta olan işçi sınıfı hareketi eğer Rus toplumunun tüm demokratik unsurlarının başında yer alacaksa, bütün bu yanlış anlamaları ortadan kaldırmakta yükümlü bir Parti kurmak zorundadır. Belki başka bir itiraz daha ileri sürülebilir: şu sırada bir program oluşturmaya zamanın elverişli olmadığı, çünkü Sosyal-Demokratların kendi aralarında polemiklere yol açan görüş ayrılıkları olduğu söylenebilir. Ben, bunun tersinin doğru olduğuna inanıyorum — bu durum, bir programın gerekliliğinin bir başka kanıtıdır. Bir yandan, polemik zaten başladığına göre, program taslağı üzerindeki tartışmalarda bütün görüşler ve onların bütün nüansları dile getirilebilecek, tartışma geniş kapsamlı olacaktır. Polemikten de anlaşıldığı gibi Rus Sosyal-Demokratları hareketimizin amaçlarıyla âcil görevlerini ve taleplerini ilgilendiren geniş kapsamlı sorunlara yeniden ilgi duymaya başlamışlardır; program taslağının tartışılması için zaten zorunlu olan birşeydir bu. Öte yandan, polemik eğer semeresiz kalmıyacaksa, eğer yozlaşmış kişisel rekabete dönüşmeyecekse, kafa karıştırmıyacaksa, dostun düşmanın birbirine karışmasına yol açmıyacaksa, program sorunu nunda polemik içinde yer alması şarttır. Polemik ancak aradaki ayrılıkların ne olduğunu, ne kadar derin olduğunu, esasa dair ayrılıklar mı, yoksa tâli sorunlar üzerinde ayrılıklar mı olduğunu, bu ayrılıkların aynı parti saflarında birlikte çalışmayı aksatıp aksatmayacağını açıklığa kavuşturursa yararlı olur. **Ancak** program sorununun polemikte yer alması, ancak tartışan tarafların program konusunda kendi görüşlerini kesin bir dille ortaya koymalarıyla ki, mutlaka cevaplandırılması gereken bütün bu sorunlar açıklığa kavuşabilir. Tabii, Partinin bir programının oluşturulması her türlü polemığe son verecek değildir; hareketimizin niteliği, amaçları ve görevleri hakkında temel görüşlere kesinlik kazandıracaktır sadece; o temel görüşler ki, savaştı bir partinin, üyeleri arasında tâli sorunlar üzerinde tâli görüş ayrılıkları olmasına rağmen sağlam ve kendi içinde kenetli bir partinin, bayrağı olmalıdır.

Şimdi sadede gelelim.

Rus Sosyal-Demokratlarının bir programı söz konusu olduğunda bütün gözler, doğal olarak, Rus Sosyal-Demokrasisini kuran, onun teorik ve pratik gelişmesine onca katkısı olan Emeğin Kurtuluş grubuna çevrilmiştir. Bizden yaşlı yoldaşlarımız Rus Sosyal-Demokrat hareketinin taleplerine cevap vermekte gecikmediler. Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin temellerini atan Rus Sosyal-Demokratları kongresinin hazırlıkları yapıldığı sırada —1898 ilkbaharında— P. B. Axelrod Rus Sosyal-Demokratlarının Bugünkü Görevleri ve Taktikleri adlı broşürünü yayınladı (Cenevre, 1898; önsözün tarihi, Mart 1898) ve bu broşüre ek olarak, Emeğin Kurtuluşu grubu tarafından daha 1895'te yayınlanmış olan

«Rus Sosyal-Demokratlarının Program Taslağı»ni yeniden bastırıldı.

Önce bu taslağı inceleyelim. Nerdeyse 15 yıl önce yayınlanmış olmasına rağmen bizce bu taslak genellikle amacına uygundur ve bugünkü Sosyal-Demokrat teori düzeyindedir. Taslak, doğrudan doğruya, başka ülkelerde olduğu gibi Rusya'da da sosyalizm için bağımsız savaş verebilecek yegâne sınıfın hangisi olduğunu göstermektedir işçi sınıfı «sanayi proletaryası»; bu sınıfın benimsemesi gereken amacı dile getirmektedir — bütün üretim araçları ve nesnelerinin sosyal mülkiyete geçmesi», «meta üretimine son verilmesi» ve «onun yerini yeni bir sosyal üretim sisteminin alması» (...) sosyal ilişkilerin yeniden düzenlenmesi için «zorunlu ilk şart»ın ne olduğunu belirtmektedir — «siyasî» iktidarın işçi sınıfı tarafından alınması»; proletaryanın uluslararası dayanışmasını ve «her bir devletin ayrı sosyal koşullarına göre Sosyal-Demokrat programlarda bir farklılık unsuru»nun zorunluluğunu vurgulamaktadır; «emekçi yığınların gelişmekte olan kapitalizmle çökmekte olan pederşahi ekonominin çifte boyunduruğu altında ezildiği» Rusya'nın spesifik özelliğine dikkati çekmektedir; Rus devrimci hareketiyle «yeni bir sınıfın, sanayi proletaryasının — en atak, en hareketli, en gelişkin bir sınıfın» yaratılma (gelişen kapitalizm güçleri tarafından) süreci arasındaki ilişkiyi göstermektedir; «devrimci bir işçi sınıfı partisinin» kurulması gereğine işaret etmekte, «bu partinin birinci siyasî görevi»ni açıklamaktadır — «istibdadın yıkılması»; «siyasî mücadele yolları»ni göstermekte ve partinin ana taleplerini sıralamaktadır.

Bizce bütün bu unsurlar, Sosyal-Demokrat işçi sınıfı partisinin programının hiç bir surette vazgeçilemeyecek unsurlarıdır; hepsi bir arada, bugüne dek hem sosyalist teorinin, hem de bütün ülkelerin işçi sınıfı hareketinin gelişmesi sürecinde, özel olarak Rus sosyal düşüncesinin ve Rus işçi sınıfı hareketinin gelişmesi sürecinde, tekrar ve tekrar doğrulanan tezlerin ifadesidir. Bu bakımdan Rus Sosyal-Demokratları, Emegın Kurtuluşu grubunun taslağını-yalnız redaksiyon değişikliklerini, düzeltmelerini ve salt ayrıtıllarda bazı eklemeleri gerektiren bu taslağı-Rus Sosyal-Demokrat işçi sınıfı partisinin temel programı yapabilirler ve yapmalıdır.

Gerekli gördüğümüz ve üzerinde bütün Rus Sosyal - Demokratlarının ve sınıf bilincine ermiş işçilerin fikirlerini açıklamalarında yarar olan, ayrıtıllarla ilgili bu değişikliklerin neler olduğunu göstermeye çalışalım.

En başta, tabii, programın yapısal karakterinde ufak bazı değişiklikler yapılmalıdır. Bu program 1885'te hareketin başarılı olabilecek yegâne gelişme yolunu gösterebilen, fakat o sırada Rusya'da yaygın ve bağımsız bir işçi sınıfı hareketiyle karşı karşıya bulunmayan, dışarda yaşayan bir grup devrimcinin programıydı. 1900'de, artık, çok sayıda Rus Sosyal - Demokrat örgütünün kurduğu bir işçi sınıfı partisinin programı sözkonusudur. Bu durumun gerektirdiği (ve kendiliklerinden aşikâr oldukları için ayrıtıllarına girmeye gerek olmayan) redaksiyon değişikliklerine ek olarak, aradaki bu fark Sosyal - Demokrat işçi sınıfı hareketinin maddî ve manevî koşullarını yaratan ekonomik gelişme sürecini ve Sosyal - Demokrat Partinin örgütlemeyi amaçladığı proletaryanın sınıf mücadelesini ön plana çıkarıp daha da vurgulamayı zorunlu kılmaktadır. Programın en başta yapması gereken şey Rusya'nın bugünkü ekonomik sisteminin temel özelliklerinin ve gelişmesinin tespitidir. (Emegın Kurtuluşu grubunun programından: «Toprak köleliğinin ilgasından beri kapitalizm Rusya'da muazzam bir ilerleme sağlamıştır. Eski doğal ekonomi sistemi, yerini meta üretimine bırakmaktadır...») Bunu, kapitalizmin temel eğiliminin ana hatlarıyla ortaya konulması, izlemelidir — halkın burjuvazi ile proletarya arasında bölünmesi, «sefalet, baskı, kölelik, aşağılanma ve sömürü yığınının» artması. Marx'ın bu ünlü sözleri Alman Sosyal - Demokrat Partisinin Erfurt Programının ikinci paragra-

finda tekrarlanmaktadır ve Bernstein'in çevresinde kümelenen «eleştiriciler» son zamanlarda azgın saldırılarını tam da bu noktaya yönelterek burjuva liberallerin ve sosyal - siyasilerin, «yoksullaşma teorisi» ne karşı ileri sürdükleri eski itirazları tekrara koyulmuşlardır. Bize göre, bu sorun üzerinde kopan polemik bu tür «eleştiri»nin mutlak temelsizliğini apaçık ortaya koymuştur. Bernstein kendisi, Marx'ın yukarıda aktarılan sözlerinin kapitalizmin eğilimini doğru belirlediğini kabul etmiştir — proletarya ona karşı mücadele etmediği, işçi sınıfının zoruyla iş kanunları çıkartılmadığı zaman gerçekliğin ta kendisi olan bir eğilimdir bu. Bu eğilimin köylüler ve işçiler üzerindeki korkunç etkilerini bugün Rusya'da pekâlâ görüyoruz. Kaldı ki Kautsky, «sefalet, vs. yığıni»nin artışına dair bu sözlerin yalnız bir eğilimi belirleme anlamında değil, «sosyal yoksulluğun» artışı, yani proletaryanın durumuyla burjuvazinin hayat düzeyi, emeğin üretkenliğindeki muazzam artışa paralel olarak yükselmeye devam eden sosyal tüketim düzeyi arasındaki nisbetsizliğin artışı gösterme anlamında da doğru olduğunu ispatlamıştır. Nihayet bu sözler şu anlamda yine doğrudur: kapitalizmin «sınır bölgeleri»nde (kapitalizmin yeni gelişmekte olduğu ve pre - kapitalist koşullarla çatıştığı ülkelerde ve millî ekonomi dallarında) yoksulluğun artışı —yalnız «sosyal» değil, aynı zamanda en feci fizik yoksulluk— yığınsal boyutlara ulaşmaktadır. Bunun Rusya'da bütün diğer Avrupa ülkelerine kıyasla on kat daha geçerli olduğunu herkes biliyor. Bu bakımdan «sefalet, baskı, kölelik, aşığılanma, sömürü yığıni» sözleri bizce programda mutlaka yer almalıdır. Yer almalıdır, çünkü bir kere bu sözler kapitalizmin temel ve esas özelliklerini tamtamina ifade etmekte, gözlerimizin önünde işleyen bir sürecin ta kendisini, Rusya'da işçi sınıfı hareketinin ve sosyalizmin ortaya çıkmasına yol açan başlıca nedenlerden birisini belirlemektedir; ikincisi, çünkü bu sözler ajitasyon için malzeme kaynağıdır, zira işçi yığınlarını en çok ezen, ama aynı zamanda onları en çok gazaba getiren bütün bir dizi olgunun (işsizlik, düşük ücretler, beslenme yetersizliği, açlık, sermayenin amansız disiplini, fuhuş, hizmetçilerin sayısının artması, vs...) özetidir ve üçüncüsü, çünkü kapitalizmin felâketli sonuçları ve işçilerin zorunu ve kaçınılmaz öfkesinin bu kesin ifadesiyle biz kendimizle, proletaryaya «sempati besleyen» ve onun yararına «reformlar» talep eden, ama aynı zamanda proletarya ile burjuvazi arasında, müstebit hükümetle devrimciler arasında en mükemmel «orta yol»u bulmaya çalışan kararsız unsurlar arasında çizgi çekmekteyiz. Siyasî özgürlük ve sosyalizm uğrunda yılmadan, azimle mücadele eden birleşik ve güçlü bir işçi sınıfı partisinin oluşması için çaba göstereceksek, bugün bu tür kimselerden kendimizi özellikle ayırmamız gerekmektedir.

Erfurt Programı ile ilgili tavrımız üzerine burada birkaç söz söylemeden geçmeyeceğiz. Yukarıda söylenenlerden herkes açıkça anlamış olmalıdır ki, biz Emeğin Kurtuluşu grubunun program taslağında, Rûs Sosyal - Demokratlarının programını Almanlarınkine yaklaştıracak değişikliklerin yapılmasında yarar görüyoruz. Biz, Erfurt Programını taklit etmek istediğimizi söylemekten hiç çekinmiyoruz; iyi olan bir şeyi taklit etmekte hiç bir kötülük yoktur ve özellikle bu günlerde, o programın oportünistçe ve hem nalına hem mihına eleştirilerini bu kadar sık işittiğimiz bir sırada, onu savunmayı bir ödev sayıyoruz. Bununla birlikte, taklit derken hiç bir surette salt kopyecilik anlaşılmalıdır. Kapitalizmin aynı temel gelişme süreçlerini, sosyalistlere ve işçi sınıfına düşen aynı temel görevleri Rusya'da da gözlediğimiz ölçüde taklit ve ödünç alma yolu açık ve meşrûdur; fakat bunlar hiç bir surette bize, programımızın spesifik özelliklerinde tam ifadesini bulması gereken Rusya'nın spesifik özelliklerini unutturmalıdır. Bunlar arasında, en başta siyasî görevlerimizin ve mücadele yöntemlerimizin; ikinci olarak da, pedersahî, pre - kapitalist düzenin bütün kalıntılarına kar-

şı mücadelemizin ve bu mücadeleden doğan köylü sorununun spesifik olarak vazinin geldiğini şimdiden kaydedelim.

Bu gerekli kaydı yaptıktan sonra devam edelim. «Sefalet yığını»nın artışına dair beyanı, proletaryanın sınıf mücadelesinin belirlenmesi izlemelidir — bu mücadelenin amacının ilanı (bütün üretim araçlarının sosyal mülkiyete geçirilmesi ve kapitalist üretimin yerini sosyalist üretimin alması); işçi sınıfı hareketinin uluslararası niteliğinin ilanı; sınıf mücadelesinin siyasi niteliğinin ve bu mücadelenin ilk eldeki hedefinin ilanı (siyasi özgürlüğün kazanılması). Siyasi özgürlükler için istibdada karşı mücadeleyi işçi sınıfı partisinin ilk eldeki [acil] görevi olarak kabul etmek özellikle zorunludur; bu görev, bizce, bugünkü Rus istibdadının sınıfsal yapısının ve bu istibdadı yalnız işçi sınıfının çıkarları adına değil, aynı zamanda bütünyle sosyal gelişmenin çıkarları adına alaşağı etme ihtiyacının ortaya konulmasıyla açıklanmalıdır. Böyle bir açıklama hem teori bakımından şarttır, çünkü Marksizmin temel görüşleri açısından sosyal gelişmenin çıkarlarından daha üstündür — bütün olarak işçi sınıfı hareketinin çıkarları işçilerin ayrı bir kesiminin ya da hareketin ayrı evrelerinin çıkarlarından daha üstündür; hem de pratik bakımdan şarttır, çünkü her türlü Sosyal - Demokrat faaliyetin —propaganda, ajitasyon ve örgütlenme faaliyetinin— yöneltmesi ve çevresinde yoğunlaştırılması gereken odak noktası belirlenmelidir. Buna ek olarak, Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisinin istibdada karşı çıkan bütün devrimci hareketlere destek olmayı kendisine amaç edinmesini ve müstebit hükümetin bürokratik vesayet ve sahte sadakalarla, Alman yoldaşlarımızın «Peitsche und Zuckerbrot» siyaseti (kırbaç ve çörek siyaseti) adını taktıkları o demagojik siyasetle halkın siyasi bilincini yozlaştırıp bulandırmasına karşı mücadele etmesini öngören özel bir paragrafın programda yer alması gerektiği görüşündeyiz. Çörek = maddi koşullarında kısmi ve tek tek düzelmeler uğruna siyasi taleplerinden vazgeçerek polis baskısının boynu bükük köleleri olmayı sürdürenlere atılan sadaka (öğrencilere yurtlar, vs.; işçiler içinse — 1896 ve 1897'de Petersburg grevleri sırasında Maliye Bakanı Witte'nin beyanlarını, ya da 2 Haziran 1897 kanununun hazırlanması sırasında İşçileri Bakanlığı temsilcilerinin komisyonda işçileri savunan konuşmalarını hatırlamak yeter). Kırbaç = sadakalara rağmen siyasi özgürlük için savaşı sürdürenler üzerinde artan baskı (öğrencilerin askere alınması; işçilerin Sibiry'a sürülmesine dair 12 Ağustos 1897 genelgesi; Sosyal - Demokrasi üzerinde baskının artması, vs.) Çörek, acizleri avlamak, rüşvetle kazanıp yozlaştırmak içindir; kırbaç, işçi sınıfı dâvasının ve halkın dâvasının namuslu ve sınıf bilincine ermiş savaşçıları sindirmek, «zararsız hâle getirmek» içindir. İstibdat var olduğu sürece (şu anda programımızı yazarken istibdadın varlığını hesaba katmak zorundayız, çünkü istibdadın devrilmesi siyasi koşullarda kaçınılmaz olarak o kadar muazzam değişikliklere yol açacaktır ki, işçi sınıfı partisi âcil siyasi görevlerinin tespitinde köklü değişiklikler yapmak zorunda kalacaktır) — istibdat var olduğu sürece, hükümetin demagojik tedbirlerinin aralıksız tekrarlanacağını ve çoğalacağını bilmeliyiz. Dolayısıyla, halkın, polis hâmlerinin sahtekarlığını teşhir ederek, hükümetin giriştiği reformlarla işçilerin mücadelesi arasındaki bağı göstererek, her reformdan gücünü arttırmak, işçi sınıfı hareketini yaymak ve derinleştirmek için nasıl yararlanacağını proletaryaya öğretmek, bu demagojik tedbirlere karşı sistemli bir mücadele yürütmeliyiz.

İstibdada karşı savaşan herkese destek alma gereği programda yer almıdır, çünkü Rus işçi sınıfının ileri unsurlarıyla çözümez bir birlik içinde kaynaşan Rus Sosyal - Demokrasisi, siyasi özgürlük için savaşabilecek ya da hiç değilse bu savaşa şu ya da bu yoldan yardımcı olabilecek bütün kesimleri ve bü-

tün unsurları kendi çevresinde toplamak için genel - demokratik bayrağı dalgalandırmak zorundadır.

Programımızın ilkeler bölümünde karşılanması gereken talepler ve orda azami kesinlik ve açıklıkla dile getirilmesi şart olan temel kaziyeler üzerinde görüşümüz budur. Bizce aşağıdaki noktalar Emeğin Kurtuluşu grubunun program taslağından (ilkeler bölümünden) çıkarılmalıdır: 1) köylünün toprağı tasarruf biçimine dair beyanlar (köylü sorununu ilerde inceleyeceğiz); 2) aydınların «istikrarsızlığı», vs.'nin nedenlerine dair beyanlar; 3) «bugünkü siyasî temsil sisteminin kaldırılıp yerine doğrudan halk yaşamasının getirilmesi» ne dair görüş; 4) «siyasî mücadele araçları» na dair görüş. Gerçi bu son noktada biz eskimış ya da yanlış hiç bir şey görmüyoruz; tersine, mücadele araçlarının gerçekten Emeğin Kurtuluşu gurubu tarafından önerilenler olması gerektiğine inanıyoruz (ajitasyon, devrimci örgütlenme, «uygun bir anda» kararlı saldırıya geçiş, ilke olarak hattâ terörü dahi reddetmeme); ne var ki, bize göre, bir işçi sınıfı partisinin programı 1885'te yurt dışında bulunan bir grup devrimcinin programı için gerekli faaliyet araçlarının belirtileceğı yer değildir. Program, araçlar sorununu açık tutmalı, araçların secimini militan örgütlere ve Partinin taktiklerini tespit eden Parti kongrelerine bırakmalıdır. Taktik sorunlarına (meselâ istibdatla savaşılan diğer unsurlar karşısındaki tavrımız gibi en önemli sorunlar, ilke sorunları istisna olmak üzere) programda yer verilmesi doğru olmaz. Taktik sorunlar bir bir ortaya çıktıkça Parti gazetesinde tartışılacak ve sonunda Parti kongrelerinde karara bağlanacaktır. Terör konusu da bizce böyle ele alınmalıdır. Sosyal - Demokratlar bu sorunu mutlaka tartışmalıdırlar —tabii ilke açısından değil, taktik açıdan— çünkü hareketin gelişmesi, kendiliğinden, casus öldürme olaylarının giderek sıklaşmasına, tecrit hücrelerinde ve sürgünlerde işkence altında katledilen yoldaşlarının sayısı durmadan arttıkça işçilerin ve sosyalistlerin büyük bir öfkeye kapılmalarına yol açmaktadır. Söylenmemiş hiç bir nokta kalmasın diye şunu da kaydedelim: bizim kişisel görüşümüze göre, terör bir mücadele aracı olarak şu anda şayanı tavsiye değildir; Parti (bir parti olarak) buna (koşullarda taktik değiştirmeyi gerektirebilecek bir değişme olana kadar) karşı çıkmalı ve tüm enerjisini örgütlenme ve yayın dağıtım üzerinde yoğunlaştırmalıdır.

Doğrudan halk yaşaması sorununa gelince. Bizce şimdilik bu konu programa alınmamalıdır. Sosyalizmin zaferi, ilke olarak, parlamenterizmin yerine doğrudan halk yaşamasının ikame edilmesine bağlanmamalıdır. Bize göre bu görüşün doğruluğı Erfurt Programı üzerindeki tartışmayla ve halk yaşamasına dair Kautsky'nin kitabıyla ispatlanmıştır. Kautsky (tarihi ve siyasî bir tahlille dayanarak) halk yaşamısından aşağıdaki koşullarda belli yararlar doğabileceğini kabul ediyor: 1) şehirle köy arasında ayrılığın kalkmış olması ya da şehirlerin ağır barması; 2) hayli gelişmiş siyasî partilerin varlığı; 3) «halk yaşamasına bağımsız olarak karşı çıkan, aşırı ölçüde merkezileşmiş devlet gücünün yokluğu». Rusya'da bunların taban tabana karşıtı koşulların geçerli olduğunu görüyoruz; onun için, «halk yaşaması» nın yozlaşıp bir Çarlık «plebisit» ine dönüşmesi tehlikesi bizim ülkemizde özellikle büyüktür. Kautsky 1893'te Almanya'dan ve Avusturya'dan söz ederken, «Biz Doğu Avrupalılar için doğrudan halk yaşaması 'geleceğin devleti' ni ilgilendiren bir konudur» diyebildikten sonra, Rusya için söylenecek ne olabilir ki? Bu nedenle biz şu kanıdayız: şimdilik, Rusya'da istibdat hüküm sürerken, «demokratik anayasa» talebiyle yetinmeli ve Emeğin Kurtuluşu grubunun programının pratik bölümünde yer alan ilk iki noktayı, «Erfurt Programı» nın pratik bölümünün ilk iki noktasına tercih etmeliyiz.

Şimdi programın pratik bölümünü gözden geçirelim. Bizce bu bölüm sıralama bakımından değilse de içerik bakımından üç kısımdan meydana gelmektedir: 1) Genel demokratik reform talepleri; 2) işçilerin korunmasıyla ilgili ted-

birler için talepler; 3) köylülerin çıkarları doğrultusunda tedbirler alınmasını öngören talepler. Birinci nokta üzerinde Emeğin Kurtuluşu grubunun «program taslağı» nda esaslı bir değişiklik yapmaya gerek yok. Orda, 1) genel oy; 2) milletvekillerine maş bağlanması; 3) genel, lâik, parasız ve mecburî eğitim, vs.; 4) yurtdaşların kişi ve konut dokunulmazlığı; 5) kısıtsız vicdan, söz, toplanma, vs. özgürlüğü (buraya belki spesifik olarak grev hakkı da eklenmelidir); 6) seyahat ve meslek seçme özgürlüğü (buraya «göç özgürlüğü» ve «pasaportların toptan kaldırılması» nın eklenmesi belki doğru olur); 7) bütün yurtdaşlar arasında tam eşitlik, vs.; 8) muvazzaf ordunun yerine halkın genel silâhlendirilmesi; 9) «tüm medenî ve ceza kanunlarımızın tekrar elden geçirilmesi, sosyal kast ayrımlarının ve insan onuruyla bağdaşmayan cezaların ilgası» isteniyor. Buraya şunu eklemek yerinde olur: «erkekler ve kadınlar için tam hak eşitliği.» Bu kısma, Emeğin Kurtuluşu grubu programında «işçi sınıfı partisinin bu temel siyasi haklara dayanarak öne süreceği» taleplerden biri olarak nitelenen mâlî reformlar da alınmalıdır — «yürürlükteki vergi sisteminin kaldırılması ve bir müterakki gelir vergisinin ihdası.» Nihayet, burda bir de şu talep yer almalıdır: «Devlet memurlarının halk tarafından seçilmesi; her yurtdaşa, herhangi bir hükümet görevlisini önce üstlerine şikâyet etme zorunluluğu olmadan mahkemeye verebilme hakkının tanınması.»

Pratik talepler bölümünün ikinci kısmında Emeğin Kurtuluşu grubunun programı genel bir talep öne sürüyor: «İşçilerle (şehir ve kır işçileriyle) işverenler arasında ilişkilerin kanunlarca düzenlenmesi ve işçi temsilcilerinin katılacağı bir denetleme örgütünün kurulması.» Bizce işçi sınıfı partisi bu noktadaki talepleri daha esaslı ve daha ayrıntılı bir biçimde dile getirmelidir. Parti şunları istemelidir: 1) 8 saatlik iş günü; 2) gece çalışmasına ve 14 yaşından küçük çocukların çalıştırılmasına son verilmesi; 3) her işçi için haftada en az 36 saat kesintisiz dinlenme süresi; 4) fabrika kanunlarının ve Fabrika Müfettişliğinin bütün sanayi ve tarım kollarına, devlet fabrikalarına, zanaat işletmelerine ve evde çalışan el sanatçılarına teşmili; denetçilerle aynı haklara sahip denetçi yardımcılarının işçiler tarafından seçilmesi; 5) bütün sanayi ve tarım dallarında, yarığıcıları işverenler ve işçiler arasından eşit sayıda seçilen fabrika ve kır mahkemelerinin kurulması; 6) aynı ödemelerin her yerde kayıtsız şartsız yasaklanması; 7) hem sanayide, hem tarımda bütün kazalardan ve işçilerin sakat kalmalarından fabrika sahiplerini sorumlu tutan kanunların çıkarılması; 8) her türlü işçi istihdamında en azından haftada bir ücret ödenmesini şart koşan kanunların çıkarılması; 9) işverenle müstahdemin eşitliğini çiğneyen bütün kanunların ilgası (meselâ, işlerini terkeden fabrika ve çiftlik işçilerine cezaî sorumluluk yükleyen kanunlar, istihdam anlaşmalarının feshinde işverene işçiden daha geniş serbesti tanıyan kanunlar). (Burada sadece gerekli taleplerin anahatlarını belirttiğimizi, taslak için gereken nihai formülasyonun sözkonusu olmadığını söylemeye gerek yok.) Programın bu kısmı (bir öncekiyle birlikte) ajitasyon için gerekli temel, rehber ilkeleri koymalıdır; ama, tabii, şu ya da bu yörede, üretim dalında, fabrikada, vs. çalışan ajitasyon görevlilerinin daha değişik biçimde talepler, daha somut ya da daha spesifik talepler ileri sürmelerine engel olmamalıdır. Dolayısıyla, programın bu kısmını hazırlarken iki aşırı uca da düşmekten kaçınmamız gerekir — bir yandan tüm işçi sınıfı için önemi büyük olan başlıca, temel taleplerden hiç birisini eksik bırakmamalıyız; öte yandan, hiç de rasyonel olmayacak bir tarzda, programı çok ince ayrıntılara boğmamalıyız.

Emeğin Kurtuluşu grubunun programında yer alan «üretici birliklerine devlet yardımı» talebi bizce program dışı bırakılmalıdır. Başka ülkelerin tecrübesi, teorik mülhâzalar ve Rusya'ya özgü spesifik durumlar (burjuva liberallerin ve polis devletinin «arteller» ve «halk sanayiinin...himayesi», vs. ile flört eğilimi)

— bütün bunlar bizim bu talebi ileri sürmemizi gerektirmektedir. (15 yıl önce muhakkak ki birçok bakımdan durum farklıydı; Sosyal - Demokratların programlarına böyle bir talep koymaları o zaman için çok doğaldı.)

Geriyse, programın pratik bölümünün üçüncü ve son kısmı **kalıyor** — köylü sorununa ilişkin talepler. Emeğin Kurtuluşu gurubunun programında bu sorunla ilgili tek bir talep var: «Tarımsal ilişkilerimizin radikal bir biçimde elden geçirilmesi, yani tazminat karşılığı toprak edinme ve köy komünlerine toprak tahsis şartlarının değiştirilmesi; köylülere diledikleri takdirde kendilerine toprak tahsisini reddedip köy komününden çıkma hakkının tanınması, vs...»

Bana öyle geliyor ki, burada dile **getirilen** ana fikir tamamen doğrudur ve Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisi, **gerçekten**, buna uygun bir talebi programına almaldır («buna uygun bir talebi» diyorum, çünkü bazı değişiklikler yapılmasının yerinde olacağını sanıyorum).

Bu sorunu ben şöyle anlıyorum: Rusya'da köylü sorunu Batıdaki köylü sorunundan esasta ayrılır; ayrılık, **Batıda** bu sorunun, hemen hemen sadece, kapitalist, burjuva toplumda bir köylünün; Rusya'da ise **pre - kapitalist** kurumlar ve ilişkiler, **toprak köleliği kalıntıları** altında da bir o kadar (eğer daha çok değilse) ezilen köylünün sorunu olmasındadır. İstibdada ve toprak köleliği kalıntılarına karşı **savaşçılar** çıkaran bir sınıf olarak köylülüğün **Batıda** artık bir rolü kalmamıştır, **ama** Rusya'da durum henüz böyle değildir. **Batıda** sanayi proletaryası uzun zamandan beri kırlardan kopmuştur; bu kopuş gerekli hukukî kurumlarla da tamamlanmıştır. Rusya'da «sanayi proletaryası, hem yapısı hem de hayat koşulları bakımından çok büyük ölçüde hâlâ kıra bağlıdır» (P. B. Axelrod, a.g.e. s. 11). Gerçi köylülüğün küçük burjuvazi ve ücretli işçilik yönünde farklılaşmasının Rusya'da büyük bir güçle ve akıllara durgunluk veren bir hızla ilerlemekte olduğu doğrudur; fakat bu süreç henüz sona ermemiştir ve —en önemlisi— bu süreç hâlâ, bütün köylüleri ortak mükellefiyet ve vergiye - bağlanmış cemaat zincirleriyle köstekleyen eski toprak köleliği kurumları çerçevesinde gelişmektedir. Dolayısıyla Rus Sosyal - Demokrati, hattâ (bu satırların yazarı gibi) kapitalist toplumda küçük mülkiyetin ya da küçük tarım ekonomisinin korunması ya da desteklenmesinin kararlı muhaliflerinden biri dahi olsa, yani tarım sorununda her türden ve renkten burjuvaların ve oportünistlerin «doğmacı» ve «ortodoks» diye saldırmaya bayıldıkları Marksistlerin (bu satırların yazarı gibi) safinda dahi olsa — inançlarına hiç de ihanet etmeden, hattâ asıl o inançlarından ötürü, işçi sınıfı partisinin bayrağına köylülüğün (hiç bir surette bir küçük mülk sahipleri ya da küçük çiftçiler sınıfı olarak değil) **genel olarak toprak köleliği kalıntılarına ve özel olarak istibdada karşı devrimci mücadele verme yeteneğine sahip olduğu ölçüde destekleneceğini** yazması gerektiğinde ısrar edebilir ve etmelidir. Biz bütün Sosyal - Demokratlar, yukarda sözü geçen tezahürlere karşı **devrimci bir mücadele verme yeteneğine sahip olduğu ölçüde** büyük burjuvaziyi bile desteklemeye hazır olduğumuzu ilân etmiyor muyuz — geçen her gün biraz daha proletaryaya karışan milyonlarca küçük burjuvaya destek olmayı nasıl reddedebiliriz? Büyük burjuvazinin liberal taleplerini desteklemek büyük burjuvaziyi desteklemek değilse, küçük burjuvazinin demokratik taleplerini desteklemek küçük burjuvaziyi desteklemek hiç değildir; tam tersine, küçük ekonomiyi sermayenin darbeleri altında daha büyük bir güçle yok olmaya götürecek olan süreç, Rusya'da siyasi özgürlüğün mümkün kılacağı bu gelişmenin ta kendisidir. Sosyal - Demokratlar arasında bu noktada bir anlaşmazlık olacağını sanmıyorum. Dolayısıyla sorun şudur: 1) Talepleri nasıl belirleyelim ki kapitalist bir toplumda küçük mülk sahiplerinin desteklenmesini istemeye dönüşmesinler? ve, 2) bizim köylülüğümüz, hiç değilse kısmen, toprak köleliği

kalıntılarına ve istibdada karşı **devrimci** bir mücadele verme yeteneğine sahip midir?

Önce ikinci soruyu ele alalım. Rus köylülüğü içinde devrimci unsurların var olduğunu kimsenin inkâr edemeyeceği ortadadır. Reform öncesi dönemde de toprak sahiplerine, onların kâhyalarına ve onları destekleyen hükümet görevlilerine karşı köylü isyanları olduğunu biliyoruz. Kırsal alanda adam öldürmeler, ayaklanmalar, vs. çok iyi biliniyor. Kır Nezaretçileri adı altında köylülüğün başına belâ kesilen aristokratik aylaklar çetesinin vahşi kanunsuzluğunun köylülüğü (mekparmak eğitimin bile zihinlerinde bir insan onuru anlayışının uyanmasına yettiği köylüleri) nasıl gazaba getirdiği çok iyi biliniyor. Gittikçe sıklaşan açlık yıllarının milyonlarca insanı etkilediği ve bu insanların bu gibi «besin güçlükleri» karşısında pasif seyirci durumunda kalamıyacakları çok iyi biliniyor. Köylülük içinde tarikatların ve akılcı düşüncenin gelişmekte olduğu çok iyi biliniyor. Din kisvesi altında siyasi protesto hareketleri yalnız Rusya'ya özgü birşey değildir; gelişmelerinin belli bir aşamasında bütün ülkelerde görülür. Dolayısıyla köylülük içinde devrimci unsurların varlığından şüphe edilemeyeceği muhakkaktır. Biz bu unsurların gücünü hiç de abartmıyoruz; köylülerin siyasi geriliğini ve cehaletini unutmuyoruz, «anlamsız ve amansız Rus isyanı» ile devrimci mücadele arasındaki farkı da görmüyor değiliz; hükümetin elinde, siyasi alanda köylülüğü aldatıcı ve yozlaştırıcı sonsuz imkânlar olduğunu gözden uzak tutmuyoruz. Fakat bütün bunlardan çıkan sonuç sadece şudur: köylülüğü devrimci hareketin **aracı** kılmak akılsızlıktır; bir parti, hareketinin devrimci niteliğini köylülüğün devrimci hâleti ruhiyesine **dayandırıyor**sa o parti çıldırmış demektir. Rus Sosyal - Demokratlarına böyle birşeyi önermek kimsenin aklından geçmez. Biz sadece şunu söylüyoruz: bir işçi sınıfı partisi, Marksizmin temel öğretilerini çiğnemenin ve çok büyük bir siyasi hata işlemeyen, köylülük içinde mevcut devrimci unsurları **görmezlikten** gelemez ve o unsurları desteklememezlik edemez. Rus köylüsü içindeki devrimci unsurların, hiç değilse Batı Avrupalı köylülerin istibdadın yıkılışı arasındaki davranışları doğrultusunda bir davranış gösterip göstermeyecekleri tarihin henüz cevaplandırmadığı bir sorudur. Eğer o yeteneği göstermezlerse, Sosyal - Demokratların bundan ne kendi itibarları, ne de kendi hareketleri adına bir kayıpları olmayacaktır; zira eğer köylülük onların devrimci çağrısına uymazsa (bunun için gereken gücü kendinde bulamazsa) kabahat Sosyal - Demokratlarda olmayacaktır. İşçi sınıfı hareketi büyük burjuvazinin ya da küçük burjuvazinin bütün ihanetlerine rağmen kendi yolunda ilerlemektedir ve ilerlemeye devam edecektir. Eğer köylülük bu yetenekte olduğunu gösterirse — o zaman, bu koşullarda ona destek olmayan Sosyal - Demokrasi itibarını da, demokrasi için verilen mücadelenin öncü savaşçısı olarak görülme hakkını da ebediyen yitirir.

Yukarda sözü edilen birinci soruya dönecek olursak, «Tarımsal ilişkilerin radikal bir biçimde elden geçirilmesi» talebinin bize pek açık görünmediğini söylemek zorundayız. On beş yıl öncesi için bu belki yeterliydi, ama bugün biz bununla yetinmeyiz; bugün hem ajitasyona yol göstermek, hem de aynı zamanda, küçük ekonominin günümüz Rus toplumundaki sayısız savuncularıyla onların Baylar Pobedonostsev, Witte ve İçişleri Bakanlığındaki birçok memurlar gibi «etkin» taraftarlarına karşı kendimizi korumak zorundayız. Programımızın pratik bölümünün üçüncü kısmının aşağı yukarı şu biçimde formüle edilmesi için önerimizi yoldaşların tartışmasına sunuyoruz:

«Bugünkü devlete ve sosyal düzene karşı her devrimci hareketi destekleyen Rus Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisi, istibdada karşı devrimci mücadele verebildiği ölçüde, Rus halkının haklardan yoksunluğundan ve Rus toplumunda

toprak köleliği kalıntılarının varlığından en çok zarar gören sınıf olarak, köylülüğü destekleyeceğini ilân eder.

«Bu ilkelerden hareketle Rus Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisi şunları talep eder :

«1) Toprak tazminatının, muafiyet kirası ödemelerinin ve hâlen vergi ödeyen bir sosyal kast olarak köylülüğe yüklenen bütün mükellefiyetlerin ilgası.

«2) Hükümetin ve toprak sahiplerinin toprak tazminatı (1) biçiminde köylüden gaspettikleri paraların halka iadesi.

«3) Ortak mükellefiyete son verilmesi ve köylünün toprağını dilediği gibiden çıkarmasına engel bütün kanunların kaldırılması.

«4) İster özel kanunlar ve kurumlardan ötürü (Urallarda demir - döküm bölgelerinde yaşayan köylülerin ve işçilerin durumu), ister köylülerle toprak sahiplerinin tarlalarının henüz birbirinden ayrılmamış olmasından ötürü (Batı arazisinde irtifak hakkı (2) kanununun kalıntıları), ya da köylü topraklarının bir kısmının toprak sahipleri tarafından «ayrılması» (3) sonucunda köylülerin fiilen eski angarya köylüleri durumuna düşmüş olmalarından ötürü köylünün toprak sahibine feodal bağımlılığının bütün kalıntılarının ilgası.

«5) Köylülere, mahkemeye müracaat edip aşırı kiralara indirilmesini talep etme ve tefecilik yapan toprak sahiplerinden ve genellikle köylülerin fakrû zaruretinden istifade ederek onları ağır taahhütler altına sokan herkesten dâvacı olma hakkının tanınması.»

Böyle bir önerinin ardındaki saikleri daha ayrıntılı olarak incelememiz gerekecek — programın en önemli kısmı burası olduğu için değil, en çok tartışılan konu bu olduğu ve bütün Sosyal - Demokratlarca kabul edilen genel doğrularla daha uzaktan ilgili olduğu için. Köylülüğün (şartlı) «desteklenmesi» ne dair ilk baştaki önermeye bizce ihtiyaç var, çünkü proletarya genel olarak, bir küçük mülk sahipleri sınıfının savunmasını üzerine alamaz ve almamalıdır; proletarya öyle bir sınıfı sadece o sınıf devrimci **olabildiği ölçüde** destekleyebilir. Ve bugün Rusya'da geri olan herşeyin, bütün toprak köleliği kalıntılarının, haklardan yoksunluğun ve «pederşahi» baskının temsilcisi istibdat olduğuna göre, işçi sınıfı partisinin köylülüğü sadece, köylülük **istibdada** karşı devrimci mücadele verebildiği ölçüde destekleyeceğini belirtmek şarttır. Böyle bir önerme, Emeğin Kurtuluşu grubunun taslağında geçen şu önermeyle açıkça bağdaşmaktadır: «İstibdadın başlıca dayanağı doğrudan doğruya köylülüğün siyasî atâleti ve entellektüel geriliğinde yatmaktadır.» Oysa bu yalnız teoriyle çalışmıyor, gerçeklikle de çalışıyor; zira köylülük (genel olarak bütün küçük mülk sahipleri sınıfı gibi) karakterinin ikili yanıyla kendini belli eder. Köylülüğün durumundaki iç çelişkileri ortaya seren ünlü ekonomi - politik kanıtlarını burada tekrarlamak istemiyoruz. Sadece, 1850 yılları başında Fransız köylüsünü Marx'ın nasıl gördüğünü hatırlatacağız :

«Bonaparte ailesi devrimci köylüyü değil, tutucu köylüyü temsil eder; sosyal varoluş koşulunun dışına, yani küçük tarlasının sınırları dışına çıkma özlemini duyan köylüyü değil, daha çok, bu toprak parçasına daha bir dört elle sarılmak isteyen köylüyü; şehirlerle bağ kurup eski düzeni kendi güçleriyle yıkmak isteyen kır halkını değil, tersine, bu eski düzen içinde tıkkı kalıp miskinleşen, kendilerinin ve topraklarının imparatorluk hortlağı eliyle kurtarılıp baş üstünde tutulduğunu görmek isteyen kır halkını temsil eder. Köylünün aydınlanmasının değil, bâtil inançlarının; köylünün sâlim yargısının değil, önyargısının; geleceğinin değil, geçmişinin; çağdaş Cevennes'ninin değil, çağdaş Vendee'sinin temsilcisidir.» (Der 18 Brumaire, s. 99). İşçi sınıfı partisi, doğrudan doğruya, «eski düzeni» yani Rusya'da herşeyden önce istibdadı devirmeye çalışan köylülüğü desteklemek ihtiyacındadır. Rus Sosyal - Demokratları Narodnik öğretisi ve çiz-

gisinin devrimci yanını ayırdedip benimseme gereğini her zaman kabul etmişlerdir. Emeğin Kurtuluşu grubunun programında bu sadece yukarıda iktibas edilen «radikal bir biçimde elden geçirme, vs...» talebinde değil, aynı zamanda şu sözlerde de ifadesini bulur: «Bu arada hiç söylemeye gerek yok ki, bu gün bile köylülükle doğrudan temasta olan kimseler, köylüler arasında faaliyetleriyle Rusya'da sosyalist harekete önemli bir hizmette bulunabilirler. Sosyal - Demokratlar bu gibi kimseleri karşıya almak şöyle dursun, onlarla temel çalışma ilkeleri ve yöntemleri üzerinde anlaşmaya varmak için hiç bir gayreti esirgemeyeceklerdir.» On beş yıl önce devrimci Narodnizmin gelenekleri hâlâ canlıyken, böyle bir beyan yeterliydi; ama bugün, eğer Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisinin demokrasi için bir öncü savaşçı olmasını istiyorsak, kendimiz köylülük içinde «çalışmanın temel ilkeleri» ni tartışmaya başlamalıyız..

Fakat bu önerdiğimiz talepler köylülerin kendilerinin değil de mülkiyetlerinin desteklenmesine, küçük ekonominin tahkimine yol açmıyor mu, ve kapitalist gelişmenin bütün seyrine tekabül ediyor mu? Marksistler için son derece önemli olan bu sorunları inceleyelim.

Birinci ve üçüncü taleplerin özü üzerinde Sosyal - Demokratlar arasında görüş ayrılıkları yok denecek kadar az olsa gerektir. İkinci talep ise özü bakımından bazı görüş ayrılıklarına yol açabilir. Bizce talep şu bakımlardan yerindedir: 1) toprak tazminatı ödemelerinin köylülerin toprak sahipleri tarafından doğrudan soyulmaları anlamına geldiği, yalnız köylü toprakları için değil, aslında toprak kölesi sahipliği hakkı için köylüye para ödendiği ve hükümetin köylülerden, toprak sahiplerine ödediğinden daha çok para topladığı bir gerçektir; 2) bunu olmuş bitmiş, tarihin arşivlerine kaldırılmış birşey olarak göremeyiz, çünkü o devirde katlandıkları «fedakârlık» lardan yakınıp duran aristokrat sömürücüleri kendileri Köylü Reformunu hiç de o gözle görmüyorlar; 3) bugün, milyonlarca köylünün çektiği açlık müzminleşmeye başlamışken, toprak sahiplerine ve kapitalistlere milyonlar armağan eden, maceracı dış siyasete milyonlar harcayan hükümet acından ölenlere ayrılan tahsisatın her bir kuruşu üzerinde pintice pazarlık ederken, imtiyazlı sınıfların çıkarlarına hizmet eden müstebit hükümetin halka neye mal olduğunu hatırlatmanın tam zamanıdır; 4) Sosyal - Demokratlar köylülerin açlık çekmelerine ve açlıktan ölmelerine seyirci kalamazlar; açlara en geniş kapsamlı yardımın yapılması gereği üzerinde Sosyal - Demokratlar arasında hiç bir zaman görüş ayrılığı çıkmamıştır ve devrimci tedbirler alınmadan ciddi yardımın söz konusu olabileceğini kimse iddia edemez; 5) Çar ailesine ait topraklara el konulması ve aristokrasinin topraklarının daha çok mobilize edilmesi (ki önerilen talebin gerçekleşmesinden bu sonuç doğacaktır) Rusya'nın tüm sosyal gelişmesine yarardan başka birşey getirmeyecektir. Önerilen talebe karşı belki bize, bunun «pratikte uygulanabilir olmadığı» söylenecek. Eğer böyle bir itiraz, salt, «devrimcilik» ve «kütopyacılık» aleyhinde teranelerle desteklenecekse, bu tür oportünist teranelerin bizi hiç de korkutmadığını ve onları anlamsız bulduğumuzu önceden söyleyebiliriz. Ama eğer itiraz hareketimizin ekonomik ve siyasî koşullarının tahliline dayandırılacaksa, bu konuda daha ayrıntılı bir tartışmanın gereğini ve bununla ilgili bir polemikğin yararını kabul ediyoruz. Yalnız şunu söyleyelim ki, bu talep tek başına bir talep değildir; köylülüğü devrimci olduğu ölçüde destekleme talebinin bir parçasıydı. Köylülük içindeki devrimci unsurların nasıl ve ne gibi bir güçle kendilerini ortaya koyacaklarına tarih karar verecektir. Eğer bir talebin «pratikte uygulanabilirliği» nden, onun sosyal gelişmenin çıkarlarına değil de ekonomik ve siyasî koşulların spesifik bir durumuna uygunluğunu anlıyorsak, Kautsky'nin Polonya'nın bağımsız olması talebine (Polonya işçi sınıfı partisi için) «pratikte uygulanamazlığı» ndan ötürü itiraz eden Rosa Luxemburg'la polemikinde ikna edici bir tarz-

da ortaya koyduğu gibi, tamamen yanlış bir kıstastır bu. O zaman Kautsky (eğer hafızamız bizi yanıltmıyorsa) Erfurt programının memurları halkın seçmesine dair talebini buna örnek göstermişti. Bu talebin bugünün Almanyasında «pratikte uygulanabilir» olmaktan ne kadar uzak olduğu aşikârdır, ama hiç bir Sosyal - Demokrat, talepleri, belli bir zamanda ya da belli koşullarda mümkün olabile- nin çerçevesiyle sınırlamayı önermemiştir.

Dördüncü noktaya gelince. Herhalde kimse Sosyal - Demokratların feodal bağımlılığın bütün kalıntılarının ilgasını istemelerine ilke olarak karşı çıkmaz. Belki açıklığa kavuşturulması gereken şey, sadece o talebin formülasyonu ve kapsamıdır: meselâ 1861'de küçük topraklarından bir kısmının «ayrılması»yla yaratılan köylülerin fiili angarya bağımlılığını kaldırmak için gerekli tedbirleri de kapsamalı mı? gibi. Bizce kapsamalıdır. Angarya (iş - hizmeti) ekonomisinin hâlâ yürürlükte oluşunun büyük anlamı ve aynı zamanda bu kalıntının sosyal gelişmede (ve kapitalizmin gelişmesinde) sebep olduğu muazzam gerilik literatürde bütün boyutlarıyla ortaya konulmuştur. Şüphesiz kapitalizmin gelişmesi bu kalıntıların «kendiliklerinden, doğal bir yoldan» ortadan kalkmasının koşullarını hazırlamaktadır ve sonunda ortadan kalkmalarını sağlayacaktır. Fakat, herşeyden önce, bu kalıntılar olağanüstü bir direnme gücüne sahiptirler, o yüzden hızla ortadan kalkmaları beklenemez; ikincisi —ve daha çok—, «doğal yol» **gerçekte** (iş - hizmetinden, vs. ötürü) toprak sahipleri tarafından toprağa bağlanıp köleleştirilen köylülerin ölererek yok olmalarından başka bir şey değildir. Bu durumda Sosyal - Demokratlar programlarının bu sorunu sessizce geçiştirmesine razı olamazlar. Bu talep nasıl gerçekleştirilebilir peki? diye sorulabilir. Biz, programda bu konunun ele alınmasına gerek olmadığı görüşündeyiz. Bu talebin gerçekleştirilmesi tabii tıpkı bu bölümdeki bütün diğer talepler gibi, köylülük içindeki devrimci unsurların gücüne bağlı olarak mahallî koşulların seçimle gelen mahallî köylü komitelerine, 60 yıllarında «kanunî» yağmalarını gerçekleştiren Soylular Komitelerine karşı bu defa ağırlıklarını koyacak olan köylü komitelerince, ayrıntılı olarak incelenmesini gerektirecektir; programın demokratik talepleri bunun şart koştuğu demokratik kurumları yeterince belirlemiştir. Bütün bunlar, Emeğin Kurtuluşu grubunun programında öngörülen «tarımsal ilişkilerin radikal bir biçimde elden geçirilmesi»nden başka birşey değildir. Yukarda da belirttiğimiz gibi biz Emeğin Kurtuluşu grubu taslağıyla bu noktada ilke olarak aynı görüşteyiz ve sadece 1) proletaryanın köylülüğün sınıf çıkarları için mücadele etme koşullarının spesifik olarak belirlenmesini; 2) elden geçirmenin **niteliğinin** belirlenmesini — feodal bağımlılık kalıntılarının kaldırılmasını; 3) taleplerin daha açık ve net ifade edilmesini istiyoruz.

Bir başka itiraz daha olabilir: «ayrılan» topraklar, vs. sorununun yeniden incelenmesi o toprakların köylülere geri verilmesini sağlamalıdır. Bu açıktır. Fakat küçük mülkiyeti, küçük tarlaları güçlendirmeyecek midir bu? Sosyal - Demokratlar köylüden gaspedilen topraklar üzerinde de belki yürütülmekte olan büyük kapitalist ekonominin yerini küçük ekonominin almasını isteyebilirler mi? Böyle birşey, gerçekten, **gerici** bir tedbir olurdu!

Cevabımız: hiç şüphe yok ki küçük boyutlu ekonominin büyük boyutlu ekonomi yerine ikame edilmesi gerici iktidar ve biz bundan yana olamayız. Fakat üzerinde tartıştığımız talep «feodal bağımlılık kalıntılarını ortadan kaldırma» amacıyla yönelik, o şarta bağlı bir taleptir; dolayısıyla büyük tarlaların parçalanmasına yol açamaz; sadece, özünde salt angarya sistemine dayanan topraklara uygulanması söz konusudur; bu topraklara kıyasla, her türlü ortaçağ engelinden kurtulmuş (3. noktaya bakınız) bir köylü tarlası **gerici değil, ilerici**dir. Burda kesin bir ayırım çizgisi çekmek şüphesiz kolay değil, ama biz programımızda yer alan taleplerin hiç birisinin «kolay kolay» gerçekleşeceğini sanmıyoruz. Bize dü-

şen, temel görevleri ana hatlarıyla koymaktır; bu sorunlar üzerinde pratikte karar verecek olanlar, ayrıntıları değerlendirmesini bileceklerdir.

En son noktanın amacı bir öncekinin aynıdır : (Rusya kırında onca çok rastlanan) **pre - kapitalist üretim tarzının** bütün kalıntılarına karşı mücadele. Hatırlanacağı gibi, Rusya'da köylülerin toprak kiralamaları çok kere angarya ilişkileri kalıntılarını gözden saklamaya yarar. Bu noktayla ilgili düşüncemizi Kautsky'ye borçluyuz. İrlanda ile ilgili olarak Gladstone'un liberal yönetiminin bile 1881'de mahkemelere aşırı kiralarda indirim yapma yetkisi tanıyan bir kanun çıkardığına işaret ederek bu talepler arasına «Fahiş kiralaların özel olarak bu amaç için kurulan mahkemelerde indirilmesi» ni katan odur. Angarya ilişkilerini ortadan kaldırma anlamında Rusya'da bu özelliklerle yararlı olacaktır (tabii, mahkemelerin demokratik esaslar üzerinde örgütlenmesi şartıyla). Bizce buna, tefeciliğe karşı kanunların, köylüleri boyunduruk altına alan anlaşmalara teşmili talebi de eklenebilir. Rus köyünde bu tür kölelik öylesine yaygındır ki, köylüyü **bir işçi olarak** öylesine ezmektedir ki, sosyal ilerlemeye öylesine ayak bağıdır ki, buna karşı mücadele özellikle şarttır. Üstelik bir mahkeme için, bir anlaşmanın köleleştirici, tefeci niteliğini tespit etmek, kiranın fahiş olup olmadığını tespit etmekten daha güç olmayacaktır.

Genel olarak, önerdiğimiz talepler bizce iki ana amaca indirgenebilir : 1) kırsal alanlarda bütün **pre - kapitalist**, feodal kurumları ve ilişkileri ortadan kaldırmak (bu taleplerin tamamlayıcı unsuru programın pratik bölümünün birinci kısmında yer almaktadır); 2) kırsal alanlarda sınıf mücadelesine daha açık ve bilinçli bir nitelik kazandırmak. Biz Rusya'da Sosyal - Demokrat «tarım programı» na işte bu ilkelerin rehber olması gerektiğine inanıyoruz. Kırlarda sınıf mücadelesini **yumuşatma** yönünde Rusya'da çok rastlanan gayretlerden büyük bir kararlılıkla uzak durmalıyız. Hâkim liberal - Narodnik eğilimin ayırdedici özelliği doğrudan doğruya budur; fakat biz bunu (Rus Sosyal - Demokratlarının Londra Uluslararası Kongresine Raporu'na Ek'de yapıldığı gibi) kesinlikle reddederken, Narodnizmin devrimci içeriğini özellikle dikkate almamız gerektiğini unutmamalıyız. «Devrimci olduğu ölçüde, yani bürokratik sosyal - kast hakimiyetine ve halkı devletin desteğiyle barbarca sömürme ve ezme biçimlerine karşı çıktığı ölçüde Narodnizmin Rus Sosyal - Demokrasisinin programına, gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, onun bir cüzü olarak alınması gerekiyordu.» (Axelrod, **Bugünkü Görevler ve Taktikler**, s. 7). Bugün Rusya kırında iki temel sınıf mücadelesi biçimi içine geçmiş durumdadır : 1) köylülüğün imtiyazlı toprak sahiplerine ve toprak köleliği kalıntılarına karşı mücadelesi; 2) yeni gelişen kır burjuvazisine karşı mücadelesi. Sosyal - Demokratlar için ikinci mücadele şüphesiz daha önemlidir; fakat Sosyal - Demokratlar, sosyal gelişmenin çıkarlarıyla **çelişmediği ölçüde** birinci mücadeleye de mutlaka destek olmalıdırlar. Köylü sorununun Rus toplumunda ve Rus devrim hareketinde ötedenberi bu kadar büyük bir yer tutmuş olması ve hâlen de tutmakta olması boşuna değildir : bu olgu, iki mücadele biçiminden birincisinin hâlâ sahip olduğu büyük önemin bir yansımasıdır.

Sonuç olarak, mümkün bir yanlış anlamaya karşı tedbirli olmamız gerekiyor : Sosyal - Demokrasinin köylülere «devrimci çağrı» sından söz ettik. Dağınıklık demek değil mi bu, tüm güçleri sanayi proletaryası içinde çalışma yönünde teksif etme esasına aykırı düşmüyor mu? Hiç de değil. Böyle bir teksifin gerekli olduğu bütün Sosyal - Demokratlarca kabul edilmektedir; Emeğin Kurtuluşu grubunun taslağında (1885) ve sonradan yine, **Rus Sosyal - Demokratlarının Görevleri** broşüründe (1898) buna değinilmiştir. Dolayısıyla, Sosyal - Demokratların güçlerini dağıtacaklarından korkmak için hiç bir sebep yoktur. Bir

program tüm hareketi kucaklamak zorundadır; pratikte, tabii ki, hareketin önce bir, sonra bir başka veçhesi ön plana çıkacaktır. Programda sanayi işçilerinin yanısıra kır işçilerinden de söz edilmesi gereğine kimse karşı çıkmaz; oysa bugünkü durumda, yoldaşlarımızı köye gitmeye çağırmayı düşünecek tek bir Rus Sosyal - Demokrat bulamazsınız. Bununla birlikte işçi sınıfı hareketi, hattâ bizim gayretlerimiz dışında, kaçınılmaz olarak, demokratik fikirlerin kirlere yayılmasına hizmet edecektir. «Ekonomik çıkarlara dayalı ajitasyon Sosyal - Demokrat çevreleri, sanayi proletaryası ile köylü yığınları arasındaki çok sıkı çıkar dayanışmasını apaçık ortaya koyan olgularla kaçınılmaz olarak karşı karşıya getirecektir» (Axelrod, a.g.e. s. 13). Bu nedenle Rus Sosyal - Demokratlarının mutlaka bir «Agrarprogramm»ı (belirtildiği anlamda; aslında, tabii, hiç de bir «tarımsal program» değildir bu) olmalıdır. Ajitasyon ve propaganda çalışmalarımızda sürekli olarak köylü - işçilerle, yani köyle ilişkilerini sürdüren, köyde akrabaları ya da aileleri olan ve köye gidip gelen fabrika işçileriyle karşılaşılır. Toprak tazminatı, ortak mükellefiyet ve kira sorunları (Sosyal - Demokrat propaganda ve ajitasyonun aralarında etkisini göstermeye başladığı, meselâ Ural'larda çalışan işçiler bir yana) büyük şehir işçilerinin dahi çoğunun hayatı sorunları arasındadır. Köye giden Sosyal - Demokratlara ve bilinçli işçilere kesin yol göstermeyi ihmal edersek görevimizi yerine getirmemiş oluruz. Köy aydınlarını, meselâ ilkokul öğretmenlerini de bu arada unutmamalıyız. Onlar maddeten ve manen öyle horlanmaktadırlar ki, halkın her türlü haktan yoksunluğunu ve ezilmişliğini kendi tecrübeleriyle o kadar yakından bilmektedirler ki, Sosyal - Demokrat fikirlerin onlar arasında anlayışla karşılanacağına (hareket daha ileri aşamalara vardığında) hiç şüphe yoktur.

Şu halde Rus Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisinin programını oluşturması gereken noktalar bizce şunlar olmalıdır: 1) Rusya'nın ekonomik gelişmesinin temel karakterinin belirtilmesi; 2) kapitalizmin kaçınılmaz sonucunun belirtilmesi — işçilerin artan yoksulluğu ve öfkesi; 3) hareketimizin temelini proletaryanın sınıf mücadelesi olduğunun belirtilmesi; 4) Sosyal - Demokrat işçi sınıfı hareketinin nihai hedeflerinin —bu hedeflere ulaşma yolunda siyasî iktidarı ele geçirme çabasının— ve hareketin uluslararası niteliğinin belirtilmesi; 5) sınıf mücadelesinin esas siyasî niteliğinin belirtilmesi; 6) halkın haklardan yoksun kalmasını ve ezilmesini sağlayan ve sömürücüleri himaye eden Rus istibdadının işçi sınıfı hareketi önünde başlıca engeli teşkil ettiğinin, dolayısıyla tüm sosyal gelişme için şart olan siyasî özgürlüğü elde etmenin Partinin en âcil siyasî görevi olduğunun belirtilmesi; 7) Partinin, istibdada karşı mücadele eden bütün partileri ve halk kesimlerini destekleyeceğinin ve hükümetin demagojik entrikalarına karşı çıkacağını belirtmesi; 8) ana demokratik taleplerin sıralanması; sonra 9) işçi sınıfı çıkarlarına talepler, ve 10) köylülüğün çıkarlarına taleplerle bunların genel niteliğinin açıklanması.

Yoldaşlarla bir dizi toplantı yapılmadan programın tam tatmin edici bir formülasyonuna varmanın ne kadar güç olduğunu biliyoruz; fakat (yukarıda belirtilen nedenlerden ötürü) bu görevi ertelemenin caiz olmadığı inancıyla onu yerine getirme yolunda ilk adımı atmayı zorunlu görüyoruz. Partinin (başta Emeğin Kurtuluşu grubu üyeleri olmak üzere) bütün teorisyenlerinin, Rusya'da pratik çalışmalar yapan bütün sosyalistlerin (yalnız Sosyal - Demokratlar değil; diğer sosyalist grupların fikirlerini de öğrenmemizde çok yarar var ve o fikirleri yayınlamaktan kaçınmayız) ve sınıf bilincine ermiş bütün işçilerin yardımlarını bekliyoruz.

«1899 yılı sonunda yazılmış, ilk defa 1924'de V. İ. Lenin'in Toplu Eserleri, Cilt I'de yayınlanmıştır.»

- (1) 1861'de Çarlık tarafından çıkarılan Toprak Reformu Kanunuyla Rusya'da toprak köleliğine resmen son verildi. Fakat köylüler eskiden ekip biçtikleri toprakların «özgür» sahipleri olabilmek için devlete yıllık taksitlerle belli bir tazminat parası ödemeye zorlandılar. Devlet bu paraları eski toprak sahiplerine ödedi. Köylüden alınan tazminat tutarı, dolayısıyla toprak sahiplerine ödenen para toprağın gerçek değerinin çok üstündeydi. Bu yoldan 544 milyon ruble değerinde toprağa karşılık köylülerden 2 milyar ruble toplandı. 1905 Rus devriminden sonra 1907'de toprak tazminatı ödemelerine son verildi.
- (2) 1861 Reformundan sonra da köylülere ortak yollardan, çayır, mera, su, vs. den yararlanma hakkına karşılık toprak sahiplerine ek hizmet görme mükellefiyeti yüklenmişti.
- (3) Toprak köleliği 1861 kanunuyla kaldırıldığı sırada toprak sahipleri meraları, ormanları, vs. köylüye dağıtılan topraktan «ayırılmış» yani, köylüleri onlardan yoksun bırakmışlardı.

R.S.D.İ.P.'nin 1903 Programı

(1903'deki II. Parti Kongresinde kabul edilmiştir.)

Değişimin gelişmesi uygar dünyanın bütün halkları arasındaki bağları öylesine yoğunlaştırmıştır ki, proletaryanın büyük kurtuluş mücadelesi uluslararası bir nitelik kazanmak zorunda kalmış ve bu niteliği çoktan kazanmıştır da.

Kendini dünya proleter ordusunun bir parçası sayan Rus Sosyal Demokrasisi diğer bütün ülkelerin sosyal demokratları ile aynı nihai amaca yönelmiştir. Bu nihai amaç, günümüz burjuva toplumunun karakteri ve gelişmesinin yönü tarafından belirlenmektedir.

Bu toplumun başlıca özelliğini kapitalist üretim ilişkilerine dayalı meta üretimi teşkil etmektedir. Bu üretim ilişkilerinde metaların üretim ve dolaşım araçlarının en önemli kısmı sayıca az bir sınıfın mülkiyetindeyken, nüfusun büyük çoğunluğu sürekli ya da geçici olarak işgüçlerini satmak zorunda bulunan, yani kendilerini ücretli işçiler olarak kapitalistlere bağlayan ve emekleriyle yüksek toplum sınıflarının gelirlerini yaratan proleterler ve yarı-proleterlerden meydana gelmektedir.

Kapitalist üretim ilişkilerinin egemenlik alanı giderek genişlemektedir; öylesine ki, büyük işletmelerin, tekniğin sürekli olarak mükemmelleşmesi ile artan

ekonomik önemi özerk küçük üreticileri iflâsa, bir bölümünü proleterleşmeye sürüklemiş, geri kalan bölümünün ise, sosyo-ekonomik hayattaki yerini sınırlamış, onları sermayenin az çok tam, az çok açık, az çok ezici bağımlılığı altına itmiştir.

Aynı teknik ilerleme bundan başka müteşebbislere, meta üretimi ve meta dolaşımı süreçlerinde giderek artan ölçüde kadın ve çocuk emeği kullanma imkânını vermiştir. Öte yandan bu gelişme müteşebbislerin duydukları insan işgücü ihtiyacını nispeten azalttığı için işgücü talebi zorunlu olarak işgücü arzının gerisinde kalmakta, bu da ücretli emeğin sermayeye bağımlılığını ve sermaye tarafından sömürülmesinin kapsamını arttırmaktadır.

Burjuva ülkelerindeki bu durum ve bu ülkelerin dünya pazarında giderek keskinleşen rekabet mücadelesi sürekli olarak artan miktarda üretilen metaların satışını zorlaştırmaktadır. Kendini şu ya da bu şekilde derin sanayi krizlerinde ve bunları izleyen durgunluk dönemlerinde ortaya koyan fazla üretim, burjuva toplumundaki üretici güçlerin gelişmesinin burjuva toplumundaki kaçınılmaz sonucudur. Krizler ve durgunluk dönemleri kendileri açısından küçük üreticileri daha çok ezmekte, ücretli emeğin sermayeye bağımlılığını daha fazla artırmakta ve işçi sınıfının durumunun nispi ve bazan da mutlak kötüleşmesine daha çabuk yol açmaktadır.

Emek üretkenliğinin artması ve toplumsal zenginliğin büyümesi demek olan tekniğin mükemmelleşmesi burjuva toplumunda, toplumsal eşitsizliğin artması, mülk sahipleri ile mülksüzler arasındaki mesafenin büyümesi ve varlık güvensizliğinin, işsizliğin ve emekçi yığınlarının giderek daha büyük kesimlerinin her türlü yoksulluğunun çoğalmasında anlamına gelmektedir.

Bütün bu burjuva toplumuna özgü çelişkilerin gelişmesi ve artmasıyla birlikte emekçi ve sömürülen sınıfların, nesnelere varolan düzeninden olan hoşnutsuzlukları da aynı ölçüde artmakta, proleterlerin sayısı ve bütünleşmesi büyümekte ve sömürücüleriyle olan mücadeleleri keskinleşmektedir. Tekniğin mükemmelleşmesi aynı zamanda, üretim ve dolaşım araçlarını yoğunlaştırarak ve kapitalist işletmelerde çalışma sürecini toplumsallaştırarak, giderek daha hızlı ve daha hızlı kapitalist üretim ilişkilerinin sınıfsız toplumun üretim ilişkileriyle değiştirilmesinin, yani proletaryanın sınıf hareketinin bilinçli taşıyıcısı olan uluslararası sosyal demokrasinin bütün faaliyetinin nihai amacı olan sosyal devrimin, maddî imkânlarını da yaratmaktadır.

Proletaryanın sosyal devrimi, üretim ve dolaşım araçlarının özel mülkiyetini toplumsal mülkiyetle değiştirdikten sonra refahın ve toplumun bütün üyelerinin her yönde gelişmesinin sağlanması için toplumsal üretim sürecinin planlı bir örgütlenmesini getirerek, toplumun sınıflara bölünmesine son verecek ve böylece insanlığın bir bölümünün diğer bölümü tarafından her türlü sömürülmesine son vereceği için, bütün köleleştirilmiş insanlığı kurtaracaktır.

Bu sosyal devrimin vazgeçilmez önşartı proletaryanın diktatörlüğü, yani proletaryanın, kendisine sömürücülerin her türlü direnişini bastırma imkânını verecek bir politik iktidarı feth etmesidir.

Proletaryayı büyük tarihi görevini yerine getirme yeteneğine kavuşturmayı kendine görev kabul eden uluslararası sosyal demokrasi, proletaryayı bütün burjuva partilerine karşıt olan, bağımsız bir politik parti içinde örgütler; onun sınıf mücadelesinin bütün ifadelerini yönetir, sömürücülerin çıkarları ile sömürülenlerin çıkarları arasındaki uzlaşmaz zıtlığı açığa çıkarır ve önündeki sosyal devrimin tarihi önemini ve gerekli önşartlarını açıklar. Sosyal demokrasi aynı zamanda bütün diğer emekçi ve sömürülen yığınları kapitalist toplum içindeki durumlarının ümitsizliğini ve sermayenin boyunduruğundan kurtulmaları için sosyal devrimin zorunlu olduğunu gösterir. İşçi sınıfının partisi, sosyal demok-

rasi, emekçi ve sömürülen nüfusun bütün kesimlerini, bunlar proletaryanın baş-
kış açısında yer aldıkları takdirde, kendi saflarına çağırır.

Farklı ülkelerin sosyal demokratları, kapitalist üretim tarzının bütün uy-
gar dünyada egemen olması ile belirlenen ortak nihaî hedefleri yolunda önle-
rindeki ilk görevleri farklı olarak tespit etmek zorundadırlar, çünkü bir yandan
bu üretim tarzı her yerde aynı gelişme düzeyinde değildir, bir yandan da tek
tek ülkelerdeki gelişmesi farklı sosyo politik şartlarda sürmektedir.

Kapitalizmin çoktan egemen üretim ilişkisi haline gelmiş olduğu Rusya'da,
emekçi yığınların toprak sahipleri, devlet ya da devletin başı tarafından köle-
leştirilmesi temeline dayanan eski prekapitalist düzenimizin sayısız kalıntısı he-
nüz varlığını sürdürmektedir. Ekonomik ilerlemeye büyük ölçüde önüne dikilen
bu kalıntılar proletaryanın sınıf mücadelesinin çok yanlı gelişmesini engellemek-
te, milyonlarca köylünün devlet ve mülk sahibi sınıflar tarafından sömürülme-
sinin barbarca biçimlerinin korunmasını ve güçlendirilmesini desteklemekte ve
bütün halkı cehalet ve kölelik içinde tutmaktadır.

Bu kalıntıların en önemlisi ve bütün bu barbarlığın en güçlü cihazı çarlık
mutlakiyetidir. Bu kendi tabiatı gereği her türlü toplumsal harekete karşı düş-
manca bir tavırdadır ve proletaryanın bütün özgürlük çabalarının en kötü düş-
manı olmak zorundadır.

Bu yüzden Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi önündeki ilk politik görev ola-
rak çarlık mutlakiyetinin yıkılmasını ve onun yerine demokratik bir cumhuriye-
tin getirilmesini koymaktadır. Bu cumhuriyetin anayasası şunları sağlamalıdır :

1. Halkın egemenliği, yani bütün yüksek devlet gücünün halkın temsilcilerin-
den oluşan ve bir meclis oluşturan yasa koyucu kurulun elinde toplanması.
2. Gerek yasa koyucu kurulun gerekse bütün mahalli yönetim organların se-
çimlerinde yirmi yaşına erişmiş, erkek - kadın bütün vatandaşlar için ge-
nel, eşit ve delaysız oy hakkı; seçimlerde gizli oy; her seçmenin bütün tem-
sili kurumlara seçilme hakkı; iki yıllık parlamento dönemleri; halk temsilci-
leri için diyetler.
3. Geniş mahalli öz yönetim; özel hayat şartları ve nüfus bileşimi gösteren
bütün bölgeler için bölgesel öz yönetim.
4. Kişi ve konut dokunulmazlığı.
5. Sınırsız vicdan, söz, basın, toplantı, grev ve birleşme özgürlüğü.
6. Seyahat ve iş hürriyeti.
7. Rütbelerin kaldırılması ve cinsiyet, din, ırk ve milliyet ayırımı yapılmaksızın
bütün vatandaş için haklar bakımından tam eşitlik.
8. Gerekli okuların devlet ve öz yönetim organları tarafından gerçekleştiril-
mesi ile herkesin kendi ana dilinde eğitim hakkının sağlanması; her vatan-
daşın toplantılarda kendi ana dilinde konuşma hakkı; bütün mahalli top-
lumsal ve devlet kurumlarında devlet dilinin yanında anadilin de eşit şe-
kilde kullanılması.
9. Devlet bütünlüğü içinde olan bütün halklar için kendi kaderini tayin hakkı.
10. Herkesin her memuru belirli yoldan yeminli mahkemelere şikâyet etme hak-
kı.
11. Hakimlerin halk tarafından seçilmesi.
12. Kurulu ordunun yerine halkın genel silâhlanmasının geçirilmesi.
13. Kilisenin devletten ve eğitimin kiliseden ayrılması.
14. Her iki cinsiyetten bütün çocukların 16 yaşına kadar mecburi, parasız, ge-
nel ve mesleki eğitimi; fakir çocukların gıda, elbise ve okul araçlarının dev-
let tarafından sağlanması.

Devlet bütçemizin demokratlaştırılmasının temel önşartı olarak RSDİP bü-

tün dolaylı vergilerin kaldırılmasını ve müterakki gelir ve miras vergilerinin getirilmesini talep eder.

İşçi sınıfının bedeni ve ahlaki bozulmadan korunması ve kurtuluş mücadelesindeki yeteneklerinin geliştirilmesi açısından Parti şunları talep eder :

1. İşgününün bütün ücretli işçiler için sekiz saatle sınırlanması.
2. Ekonominin bütün dallarındaki erkek - kadın bütün ücretli işçiler için kesintisiz en az 42 saatlik haftalık dinlenme tatilinin kanunî olarak tanınması.
3. Fazla mesainin kesinlikle yasaklanması.
4. İşçi örgütlerinin müsaade ettiği teknik nedenler dolayısıyla zorunlu olduğu durumlar dışında, gece çalışmasının (akşam saat dokuzdan sabah saat altıya kadar) ekonominin bütün dallarında yasaklanması.
5. Okul yaşındaki çocukların (16 yaşına kadar) çalıştırılmasının yasaklanması ve genç işçilerin (16 - 18 yaş arası) çalışma süresinin altı saatle sınırlanması.
6. Kadın organizmasına zarar veren ekonomi dallarında kadınların çalışmasının yasaklanması; kadınların doğumdan önceki dört hafta ve sonraki altı hafta içinde çalışmaması ve bu süre boyunca normal ücretini almaları.
7. Kadınların çalıştığı bütün işyeri, fabrika ve işletmelerde bebek ve çocuklar için kreşler kurulması; meme veren kadınların her üç saatte bir en az yarım saat izinli sayılması.
8. İşçilerin yaşlılık veya çalışma yeteneklerini kısmen ya da tamamen kaybetmeleri durumunda devletçe sigortalanmaları, bunun fonlarının kapitalistlerin özel vergilendirilmesi ile sağlanması.
9. Ücretin mal şeklinde ödenmesinin yasaklanması; istisnasız bütün iş mukavelelerinde haftalık ödemelerin para ile yapılmasının tespit edilmesi ve ödemenin çalışma süresince yapılması.
10. Hangi sebepten ve ne amaçla olursa olsun (ceza, avans vs.) işverenin işçi ücretinden kesinti yapmasının yasaklanması.
11. Ekonominin bütün dallarında yeterli sayıda fabrika müfettişlerinin görevlendirilmesi ve fabrika müfettişlerinin denetiminin ücretli emek kullanan devlet kesimi dahil olmak üzere bütün işyerlerine yayılması (ev hizmetçilerinin çalışması da bu denetimin alanına dahildir); kadınların çalıştığı ekonomi dallarında kadın müfettişlerin görevlendirilmesi; fabrika kanunlarına uyulmasını gözetmede ve aynı şekilde ücretlerin tespit edilmesinde, hammadde alınmasında, işlenmesinde ve emek ürünlerinin değerlendirilmesinde işçiler tarafından seçilen ve devlet tarafından ücretleri ödenen temsilcilerin söz hakkının olması.
12. Ücretli işçileri, işverenlerin hayatlarına ve özel kişi ve vatandaş olarak faaliyetlerine müdahale etmesi karşısında korumak için, işverenler tarafından işçilere kiralanan konutların sağlık şartlarının, bunların yaşama ve kira şartlarının mahalli öz yönetim tarafından işçiler tarafından seçilmiş temsilcilerle birlikte gözetilmesi.
13. Ücretli emek kullanan bütün işyerlerinde iyi örgütlenmiş, tıbbi - sağlık örgütlenmesinin bütünü işverenlerden tamamen bağımsız olan bir sağlık gözetiminin kurulması; işçiler için parasız ilaç ve sağlık yardımı ve hastalıkları sırasında ücretlerinin işveren tarafından ödenmeye devam edilmesi.
14. Emeğin korunması kanunlarını çiğneyen işverenlerin cezai sorumluluğa tabi olması.
15. Ekonominin bütün dallarında, yarı yarıya işçi ve işveren temsilcilerinden oluşan iş mahkemelerinin kurulması.
16. Ekonominin bütün dallarında mahalli öz yönetim organlarının yerli ve diğer şehirlerden gelen işçiler için iş bulma kurumları kurma zorunda olması ve

bunların yönetiminde mahalli işçi örgütleri temsilcilerinin söz hakkı olması. Köylüler üzerinde doğrudan ağır bir boyunduruk olarak duran serfliğin kalıntılarının tasfiye edilmesi ve köylerde sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesi için parti, özellikle şunları talep etmektedir:

1. Serflikten kurtulma ödemelerinin, toprak faizlerinin ve günümüzde köylülük üzerinde büyük bir yük olan her türlü yükümlülüğün kaldırılması.
2. Köylülerin kendi toprakları üzerindeki haklarını kısıtlayan bütün kanunların kaldırılması.
3. Köylülerden serflikten kurtulma ödemeleri ya da toprak faizi şeklinde alınmış olan bütün para miktarlarının kendilerine geri ödenmesi; kilise ve manastır toprakları ile mülkleriyle Çar ailesine, Çarın yakınlarına ait olan mülkler Çar tarafından tımar şeklinde verilmiş mülklere el konulması, aynı zamanda serflikten kurtulma ödemelerinden faydalanmış olan asil büyük toprak sahiplerinin arazi vergisine tabi olmaları; bu şekilde elde edilen gelirlerin özel bir millî fonda toplanarak köy topluluklarının kültürel ve maddî ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılması.
4. a) Serfliğin kaldırılması sırasında köylülerden alınmış olan ve toprak sahiplerinin elinde bir baskı aracı olarak kullanılan toprakların köy topluluklarına (el konularak, ya da —eğer toprak el değiştirmiş ise— devlet tarafından asil, büyük toprak sahiplerinin zararına satın alınarak) geri verilmesi için;
b) Kafkaslarda köylüler tarafından geçici olarak kullanılan toprakların köylülerin mülkiyetine verilmesi için;
c) Ural'da, Altay'da, Batı bölgesinde ve devletin diğer bölgelerinde kalmış olan serflik ilişkilerinin kalıntılarının tasfiye edilmesi için köylü komitelerinin kurulması.
5. Mahkemelerin ölçsüz yüksek kiralari indirme ve kölecî karakterdeki mukaveleleri geçersiz ilân etme yetkisine sahip olması.

RSDİP önündeki ilk amaçları gerçekleştirmek için çalışırken Rusya'daki mevcut toplumsal ve politik düzene karşı yönelen her muhalif ve devrimci çabayı destekler, fakat aynı zamanda emekçi sınıfların polisîye - bürokratik cihaz tarafından baskı altında tutulmasını pekiştirmek ya da farklı biçimlerde yaygınlaştırmak ile ilişkili olan her türlü reform önerilerini kararlı bir şekilde reddeder.

RSDİP kendi açısından, sayılan politik ve sosyal dönüşümlerin tam, düzgün ve sürekli bir şekilde gerçekleştirilmesinin sadece **mutlakîyetin yıkılması** ve bütün halk tarafından serbestçe seçilmiş **Anayasa kurucu bir meclîsin çağırılması** ile kazanılabileceği görüşündedir.

TÜSTAV

Sosyal demokrasinin köylü hareketine karşı tavrı

V.İ. Lenin

Köylü hareketinin, günümüz Rusya'sında demokratik devrimdeki muazzam önemi bütün sosyal demokrat basında birçok kereler ele alınmıştır. Bilindiği gibi, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi III. Parti Kongresi, sınıf bilincine varmış proletaryanın partisinin tümünün, köylülüğün günümüzdeki hareketiyle ilgili faaliyetini daha kesin bir şekilde tespit etmek ve bütünleştirmek için bu mesele hakkında özel bir karar almıştır. Önceden hazırlanmış olmasına (ilk taslak Vperiyod'un 23 (10) Mart 1905 tarihli 11. sayısında yayınlanmıştı ve Rusya'daki Sosyal Demokrasi içindeki bütün görüşleri formüle etme çabasında olan Parti Kongresi tarafından büyük bir dikkatle ele alınmış bulunmasına rağmen, karar, Rusya'da çalışan bir dizi yoldaşla tereddütler uyandırmıştır. Saratov parti komitesi, oybirliğiyle bu kararın kabul edilemeyeceğini açıklamıştır (bak: Proletari'nin 10. sayısı). O zaman, tarafımızdan getirilmiş olan, bu karar hakkında açıklama isteği, bu güne kadar yerine getirilmemiştir. Bildiğimiz, sadece, Saratov komitesinin yeni İskra taraftarlarının konferansının tarım kararını da kabul etmediğini açıklamış olmasıdır. Buna göre, komite, ne her iki karardaki ortak noktalardan, ne de aradaki farklılıklardan tatmin olmamıştır.

Moskovalı bir yoldaşın elimize geçen (bildiri şeklinde yayınlanmış olan) bir

mektubu, bu mesele ile ilgili yeni materyel getirmektedir. Bu mektubu aşağıya aynen alıyoruz:

«Merkez Komitesine ve kırsal alanlarda çalışan yoldaşlara açık mektup :

Yoldaşlar! Moskova Parti Komitesi Bölge Örgütü, köylülük içindeki çalışmayı doğrudan eleştirmektedir. Böyle bir çalışmanın örgütlenmesi konusundaki deney eksikliği, merkezî Rusya köylerinin özel şartları, giderek III. Parti Kongresi'nin bu meseleyle ilgili kararlarının yeterince açık olmaması, ve partinin gerek periyodik organlarında gerekse bütün basınında köylülük içinde çalışma üzerine hemen hemen hiç materyal olmaması, bütün bunlar bizi, gerek ilkesel gerekse pratik karakterde geniş ayrıntılı talimatlar getirilmesi ricasıyla, Merkez Komitesine başvurmak zorunda bırakıyor. Sizlerden, bu alanda çalışan yoldaşlardan ise, çalışmalarınızda topladığımız pratik deneyleri bizlere iletmenizi rica ediyoruz.

III. Parti Kongresinin «Köylü Hareketine Karşı Tavrı» kararını okurken aklımıza takılan tereddütlerle, köylerden henüz uygulamaya başladığımız örgütlenme planını açıklamayı gerekli görüyoruz.

«(Madde a) Geniş halk yığınları içinde, sosyal demokrasinin beylere, devlete, kiliseye, manastırlara ve prenslere ait topraklara el konulmasına varana kadar, köylülüğün durumunu düzelmeye elverişli olan bütün devrimci tedbirlerin en güçlü (aktif) bir şekilde desteklenmesini görev kabul ettiğinin propagandasının yapılması.» (RSDİP III. Parti Kongresi kararından.)

Bu maddede öncelikle parti örgütlerinin propagandayı hangi tarzda yürütecekleri ve yürütmek zorunda oldukları açık değildir. Propaganda herşeyden önce, aydınlatılacak olanlarla yakın ilişki içinde olan bir örgütlenme gerektirir. Bu örgütlenmenin, kır proletaryası komiteleri mi olacağı ya da sözlü ve yazılı propaganda için başka örgütlenme imkanlarının olup olmadığı belli değildir.

Güçlü bir şekilde destekleme vaadi hakkında da aynı şey söylenebilir. Destekleme ve hele güçlü bir destekleme; ancak mahalli örgütlerin mevcudiyetiyle mümkündür. «Güçlü bir şekilde destekleme» meselesi bize göre tamamen, açık değildir. Sosyal demokrasi, işlenmesinde (makinelere, daha yüksek kültürlerin ekilmesi gibi en entansif (yoğun) metotların uygulandığı bey topraklarının mülksüzleştirilmesini destekleyebilir mi? Bu gibi toprakların küçük burjuva mülk sahiplerinin mülkiyetine geçmesi — bunların durumunun düzeltilmesi böylesine gerekli olsa bile — ekonominin kapitalist gelişmesi açısından bir geri adım anlamına gelir. Bize göre, biz sosyal demokratların, bu «destekleme» maddesine şu şartı eklememiz gerekir: «Eğer bu topraklara köylü (küçük burjuva) toprak mülkiyeti lehine el konulması, el konulacak toprakların mevcut işlenme şartlarının daha yüksek bir gelişme düzeyi anlamına gelirse.»

Ayrıca:

«Madde d) Kır proletaryasını bağımsız bir şekilde örgütlenmeye, onu şehir proletaryası ile birlikte sosyal demokrat partinin bayrağı altında eritmeye ve köylü komitelerine kır proletaryasının temsilcilerinin seçilmesine dikkat etmek.»

Bu maddenin son kısmı şüphe uyandırmaktadır. Mesele, örneğin «Köylü Birliği» gibi burjuva demokratik örgütlerin ve Sosyalist — Devrimciler gibi gerici — ütöpic örgütlerin, köylülüğün hem burjuva hem de proleter unsurlarını bayrakları altında birleştirmelerindedir. Kır proletaryasının örgütlerinin temsilcilerini bu gibi «köylü» komitelerine soktuğumuzda, kendi kendimizle, blok hakkındaki görüşlerimize vs. ye ters düşeceğiz.

Burada da bize göre bazı hatalar vardır ve oldukça ciddi düzeltmeler gereklidir.

Bunlar III. Parti Kongresinin kararları ile ilgili bazı genel görüşlerimizdir. Bunların mümkün olan en kısa zamanda ve ayrıntılı olarak incelenmesi, dileğimizeyizdir.

Bölge örgütlenmesi içindeki «kırsal» örgütlenmenin planına gelince, bu konuda, III. Parti kongresi kararlarının tamamen suskunluk içinde geçirdiği şartlar altında çalışmaya zorlandık. Burada öncelikle, faaliyet alanımızın — Moskova vilayeti ve komşu vilayetin sınır bölgeleri — nisbeten az gelişmiş kırsal evsaniyi ile sadece tarımla uğraşan nüfusun son derece az sayıda olmasına karşılık tamamen bir sanayi bölgesi olduğunu belirtmek zorundayız. Bölgede on onbeş bin işçi çalıştıran dev fabrikaların yanında 500-1000 işçi çalıştıran ve irili ufaklı uzak köylere kadar yayılan küçük fabrikalar da vardır. Burada, bu şartlar altında, sosyal demokrasinin son derece uygun bir faaliyet alanı bulunduğu kabul edilebilir, fakat gerçekler bu gibi önşartların ilk bakışta görüldüğünden farklı olduğunu ispat etti. «Proletarya»mız, bazı fabrikaların 40-50 yıldır faaliyet göstermesine rağmen, büyük çoğunluğuyla, günümüzde halâ topraktan kopmamıştır. «Köy» ona öyle sıkı yapışmıştır ki, kollektif çalışma süreci içinde, «saf proletarya»da ortaya çıkan psikolojik ve diğer önşartlar bizim proletaryamızda gelişmemiştir. «Proleter» lerimizin tarım faaliyetleri belirli biçimler göstermektedir: Fabrikada çalışan bir dokumacı, küçük parselini işlemek için bir hizmetkâr tutmaktadır. Aynı küçük toprak üzerinde (eğer o da fabrikada çalışmıyorsa) karısı, çocuklar, yaşlı ve sakatlar çalışmaktadır. İlerde kendisi de, yaşlandığında, çalışamaz hale geldiğinde ya da işten atıldığında aynı toprakta çalışacaktır. Bu gibi «proleter»lere proleter demek oldukça zordur. Ekonomik durumları açısından yoksul, ideolojileri açısından küçük burjuvadır. Bunlar cahil ve tutucudurlar. «Kara yüzler»e bunlar içinden eleman kazanılmaktadır. Fakat son zamanlarda bunların da bilinçleri uyanmaya başlamıştır. Onları «saf» proletarya ya bağlayan ipiklerin yardımıyla bu bilinçsiz kitleyi yüzlerce yıllık uykusundan uyandırıyoruz ve bu hiç de başarısız olmuyor. İpler kalınlaşıyor; yer yer pekişiyor; ve bu unsurlar etkimiz altına girip, gerek fabrikada gerekse köyde ideolojimize yakınlaşıyorlar. Ve biz, «saf» proleter olmayan çevrelerde örgütlenmenin ortodoks tavrı ters düşmeceğine inanıyoruz. Bundan başka bir çevreye sahip değiliz ve eğer ortodoks tavrıda, yani sadece kır «proletarya»sını örgütlemeye, ısrar edersek, örgütlenmemizi ve komşu bölgelerdeki örgütlerimizi dağıtmak zorunda kalırız. Toprak sahipleri tarafından ihmal edilen tarlaların bütün donatılarıyla birlikte ve rahiplerin yeterince işleyemedikleri toprakların kamulaştırılması taleplerine karşı mücadele etmenin zor olduğunu biliyoruz. «Demokratik» — monarşist fraksiyondan (Rusya bölgesinde böyle bir örgüt vardır) «köylü» birliğine kadar bütün burjuva demokrasisinin, «sefiller»i etki altına almak için bizimle mücadele edeceğini biliyoruz. Fakat biz ikincileri birincilere karşı teçhizatlandıracağız. Çevredeki bütün sosyal demokrat güçleri, gerek aydınları gerekse sanayi işçilerini, «sefiller»den oluşan sosyal demokrat komitelerimizi kurmak ve sağlamlaştırmak için kullanacağız. Bunu şu plana göre yapacağız: Her şehirde ya da büyük sanayi merkezinde bölge örgütlenmesinin gruplarından oluşan komiteler kuracağız. Bunlar kendi bölgelerindeki fabrika ve işletmelerden başka «köylü» komiteleri de örgütleyecekler. Bu komiteler güvenlik nedenlerinden çok sayıda üyeye sahip olamaz, ve bunlar ancak en devrimci görüşte ve en yetenekli köylülerden oluşur. Hem fabrikaların hem de köylülerin olduğu yerlerde bunları alt komitelerde birlikte örgütlemek gerekir.

Böyle bir komite herşeyden önce mahallî şartlar hakkında açık ve kesin bilgiye sahip olmalıdır. Bunları şöyle sıralıyabilir: A) Tarım şartları: 1). Köylülerin toprak payları, kira, mülkiyet biçimleri (köy mülkiyeti, kişi mülkiyeti vs.) 2. Çevredeki büyük çiftlikler: a) kime ait oldukları: b) ne kadar toprak olduğu: c) köylülerin bu çiftliklere karşı hangi tavrıda oldukları: d) bu çiftliklerden faydalanma şartlarının nasıl olduğu: 1. angarya, 2. «otreski»lerin kira faizlerinin

yüksek tutulması vs.: e) zengin köylülere, büyük toprak sahiplerine vb. ne borçlanma.

B) Harcamalar, köylülerin ve büyük toprak sahiplerinin çiftliklerini ilgilendiren arazi vergilerinin yüksekliği.

C) Mevsimlik çalışma ve ev çalışması, kış meşguliyeti vb.

D) Bölgedeki fabrika ve işyerleri: çalışma şartları: 1. İşçi ücretleri 2. İşgünü, 3. Yöneticilerin tavrı, 4. Konut şartları vs.

E) Kamu yönetimi: Bölge amirleri, köy yaşlıları, katipler, hakimler, köy polisi, din adamları.

F) Zemstvo: Köylülerin temsilcileri, zemstvo memurları: öğretmenler, doktorlar, kütüphaneler, okullar, kahveler.

G) Bölge meclisleri: Birleşimleri ve işlerinin nasıl yönetildiği.

H) Örgütleri: «Köylü Birliği», Sosyalist Devrimciler, Sosyal Demokratlar.

Sosyal Demokrat Köylü Komitesi, bütün bu konularda bilgi sahibi olduktan sonra meselelerin şu ya da bu özel durumlarının gerektirdiği kararların bölge yönetiminde yürürlüğe girmesini sağlamak görevine sahip olur. Böyle bir komite, aynı zamanda, sosyal demokrasinin görüşleri doğrultusunda, kitleler içinde güçlü bir propaganda ve ajitasyon yürütür; küçük toplantılar, mitingler, kitle toplantıları tertipler; açıklamalar ve ajitasyon malzemesi yayar, parti için para toplar ve üst örgütlerle ilişki kurar.

Bunun gibi birçok komite kurmayı başardığımızda, sosyal demokrasinin başarısı güvence altına alınmış olacaktır.»

Bir Bölge Örgütleyicisi

Burada, doğal olarak yoldaşın sözünü ettiği, ayrıntılara giren pratik önerileri ele almayacağız; bu, mahalli örgütlerde çalışan yoldaşların ve pratik çalışmayı yöneten Rusya'daki merkezî yönetimin meselesidir. Biz, Moskova'lı yoldaşın geniş kapsamlı mektubu vesilesiyle III. Parti Kongresinin kararını ve genel olarak partinin acil görevlerini açıklamak istiyoruz. III. Parti kongresinin kararının yol açtığı tereddütlerin kısmen teorik şüphelerden kaynaklandığı mektupla görülmektedir. Tereddütlerin diğer kaynağı ise, «devrimci köylü komiteleri» ile köylülük içinde çalışan «sosyal demokrat komiteler» arasındaki ilişkiler meselesidir. Bu önceden getirilmemiş, yeni bir meseledir. Sadece bu sorunun ortaya atılmış olması olgusu bile köylülük içindeki sosyal demokrat çalışmanın önemli bir ilerleme gösterdiğini ispat etmektedir. Artık oldukça ayrıntılı konularda sorular gündeme gelmektedir; bunlar, güçlenmeye ve sağlam, kalıcı biçimler almaya başlayan «kırsal» ajitasyonun pratik ihtiyaçlarından doğmaktadır. Ve mektubun yazarı, Parti Kongresinin kararını açık olmamakla eleştirirken, gerçekte Parti Kongresinin koymadığı ve koymasının da mümkün olmadığı bir sorunun cevaplandırılmasını istediğini çoğu kez unutmaktadır.

Örneğin yazarın, gerek görüşlerimizin propagandasının, gerekse köylü hareketinin desteklenmesinin «sadece» mahalli örgütlerin varlığıyla mümkün olduğu görüşü pek o kadar doğru değildir. Bu gibi örgütlerin, varlığı şüphesiz ki istenir; ve çalışma alanlarının artmasıyla gerekli de olur. Ama, söz konusu çalışma bu gibi örgütlerin olmadığı yerlerde de mümkün ve gereklidir. Bütün çalışmalarımızda ve hatta şehir proletaryası içinde, köylü meselesini gözden uzak tutamayız ve tutmamalıyız; ve sınıf bilincine varmış proletaryanın tüm partisi tarafından, III. Parti Kongresinde getirilen şu açıklamayı yaymalıyız: Köylü hareketini destekliyoruz. Köylüler bunu bilmelidir — yayınlarımızdan, işçilerden, özel örgütlerden vs. bunu öğrenmelidirler. Köylüler, sosyal demokrat proletaryanın, bu konuda, topraklara el konulmasına (sahibine ödeme yapmadan mülksüzleştirilmesine) hiçbir şekilde karşı çıkmayacağını bilmelidirler.

Mektubun yazarı burada teorik bir soru getirmektedir: Büyük topraklara «köylü, küçük burjuva mülkiyeti» lehine el konulması özel bir önşartla sınırlanmamalı mıdır? Fakat yazar bu tedbiri önerirken, III. Parti Kongresinin kararının anlamını keyfi bir şekilde kısıtlamaktadır. Kararda, sosyal demokrat partinin el konulan büyük toprakların tamamen küçükburjuva mülk sahiplerine geçmesini destekleyeceğine dair hiçbir söz söylenmemektedir. Karar şunu demektedir: Biz «el konulmasına kadar» destekliyoruz, yani toprak sahiplerine karşılık ödenmeden topraklarının alınmasına kadar. Fakat, el konulan toprakların kime verileceği sorusuna, karar hiçbir cevap vermemektedir. Bu sorunun karşılığının boş bırakılması bir raslantı değildir: Vperiyod gazetesinin makalelerinde (sayı 11, 12, 15) bu sorunun önceden cevaplandırılmasının akıllı bir iş olmayacağını kabul edildiği görülmektedir. Orada, sosyal demokrasinin örneğin demokratik bir cumhuriyette toprağın millileştirilmesi konusunda kendisini hiçbir şeyle sınırlamayacağına ve elini kolunu bağlamayacağına işaret edilmektedir.

Gerçekten bizim için **bugün** ağırlık noktası, küçük burjuva Sosyalist Devrimcilerden farklı olarak köylü mücadelesinin devrimci-demokratik yanı ve tarım proletaryasının bir sınıf partisi içinde özel örgütlenmesidir. Meselenin özü bugün, «kara dağıtım» ya da millileştirme projelerinde değil, tersine eski düzenin köylülük tarafından **devrimci** bir şekilde yıkılmasının kavranmasında ve bunun gerçekleştirilmesindedir. Sosyalist Devrimciler bu yüzden «sosyalizasyon» vb. (kavramlarına) yapışıyorlar. Biz ise, **devrimci köylü komitelerini** savunuyoruz. Bunlar olmadan, diyoruz biz, bütün reformlar boştur. **Köylü hareketinin zaferi** bunlarla ve bunlara dayanarak mümkündür.

Biz köylü hareketine büyük çiftliklere el konulmasına kadar her şekilde yardım etmek zorundayız —**fakat katıyen çeşitli küçük burjuva projelerin gerçekleşmesine kadar değil**. Biz köylü hareketini devrimci— demokratik olduğu sürece destekleriz. Gerici, anti-proleter bir şekilde ortaya çıkar çıkmaz, onunla mücadele etmek üzere hazırlıklı oluruz (ve buna derhal, kayıtsız şartsız başlarız). Marksizmin bütün özü, marksizmi anlamayan kişiler tarafından basitleştirilip tek ve alışılmış bir göreve indirgenen bu ikili görevde yatar.

Somut bir örnek alalım. Köylü hareketinin başarıya ulaştığını varsayalım. Devrimci köylü komiteleri ve, (kısmen bu komitelere dayanan) geçici devrim hükümeti, büyük toprakları istedikleri gibi kamulaştırabilirler. Biz kamulaştırmayı savunuruz, bunu önceden açıkladık. El konulan topraklar kime verilecektir? Bu konuda bizim önerimiz nedir? Bu konuda kendimizi hiç bir şekilde bağlamadık ve mektubun yazarının dikkatsiz bir şekilde önerdiği gibi bu şekilde açıklamalarla kendimizi hiçbir zaman bağlamayacağız. Yazar, III. Parti Kongresinin aynı kararının ilk olarak «köylü hareketinin devrimci - demokratik içeriğinin bütün gerici etkilerden temizlenmesinden ve ikinci olarak «tarım proletaryasının her durumda ve her şart altında bağımsız örgütlenmesi» gerektiğinden söz ettiğini unutuyor. Bizim talimatlarımız bunlardır. Köylü hareketi her zaman gerici yanlara sahip olacaktır, ve biz bunlara karşı başından savaş ilân ediyoruz. Tarım proletaryası ile köy burjuvazisi arasındaki sınıf uzlaşmazlığı kaçınılmazdır, ve biz bunu başından açığa çıkarıyoruz, açıklıyoruz, **bu temel üzerinde mücadeleye hazırlanıyoruz**. El konulan toprakların kime ve nasıl verileceği sorusu bu mücadele için bir başlangıç sebebi olabilir. Ve biz, bu soruyu hasır altı etmiyoruz; eşitleyici bir dağıtım; sosyalizasyon vs. vadedmiyoruz tersine şunu diyoruz: Bu alanda daha mücadele edeceğiz; o zaman zorunlu olarak tarım proletaryası ile birlikte birlikte mücadele edeceğiz; o zaman zorunlu olarak tarım proletaryası ile birlikte, bütün işçi sınıfıyla birlikte köy burjuvazisine **karşı** duracağız. Pratikte bu, hem köleleştirici, yarı feodal toprak mülkiyetinin var olduğu, sosyalist büyük üreti-

min maddî şartlarının henüz mevcut olmadığı yerlerde toprağın küçük çiftçiler sınıfına geçmesi, hem de demokratik devrimin tam zaferi şartları altında millileştirme anlamına gelebilir. Ya da büyük kapitalist çiftlikler **işçi birliklerine** devredilebilir. Çünkü gücümüz oranında, sınıf bilincine ermiş ve örgütlü proletaryanın güçlü oranında, derhal demokratik devrimden sosyalist devrime geçişe başlayacağız. Biz kesintisiz devrimden yanayız. Yarı yolda durup kalmayacağız. Derhal ve doğrudan, her türlü «sosyalizasyon» vaatlemiyorsak, bu, bizim bu görevin gerçek şartlarını bilmemizden ve köylülüğün bağrında olgunlaşan yeni sınıf mücadelesini örtbas etmek değil, tersine açığa çıkarmamızdır.

Önce köylüyü büyük toprak sahibine karşı sonuna kadar, her türlü araçla, topraklara el konulmasına kadar destekliyoruz; fakat sonra (hatta sonra değil, aynı zamanda) proletaryayı tamamen köylüye karşı destekliyoruz, köylülük içindeki (demokratik) devrimin «ertesi günündeki» güçler kombinasyonunu **şimdiden** hesaplamak istemek boş bir ütopya olur. Maceracılığa kapılmadan, bilimsel vicdanımıza ihanet etmeden, ucuz populizme kapılmadan **sadece tek bir şey söyleyebiliriz ve söylüyoruz:**

Bize, proletaryanın partisine, mümkün olan en kısa zamanda yeni ve daha yüksek bir göreve, (yani) sosyalist devrime geçmeyi **kolaylaştıracağı için**, demokratik devrimci tamamlamada tüm köylülüğe bütün gücümüzle yardım edeceğiz. Kendimize şimdiki köylü hareketinin zaferinde hiçbir uyum, hiçbir eşitleme, hiçbir «sosyalizasyon» vaatlemiyoruz. Tersine yeni mücadele, yeni eşitsizlikler ve bizim de uğrunda çaba gösterdiğimiz yeni bir devrim «vaadediyoruz». Bizim öğretimiz sosyalist devrimcilerin masallarından daha az «tatlıdır»; içkilerle ferahlamak isteyen varsa, o Sosyalist Devrimcilere gitsin; o zaman ona, iyi yolculuklar dileriz.

Bu marksist yaklaşım sanırız komiteler meselesini de çözer. Bizim görüşümüze göre **sosyal demokrat köylü komiteleri olmamalıdır**; komite sosyal demokrat olursa o zaman köylü olamaz, köylü olursa, o zaman saf proleter, sosyal demokrat olamaz. Her ikisini de birleştirmeye istekle hazır olan çok kişi vardır, ama bu bize uymaz. Biz mümkün olan her yerde **kendi komitelerimizi, sosyal demokrat işçi partisinin komitelerini** örgütlemeye çalışacağız. Bu komiteler köylüler kadar, «sefilleri», aydınlar kadar fahişeleri (kısa süre önce bir işçi bize bir mektupla fahişeler içinde niçin ajitasyon yapılmadığını sormuştu), askerler kadar öğretmen ve işçileri de-tek kelimeyle **bütün sosyal demokratları ve sadece sosyal demokratları** barındıracaktır. Bu komiteler sosyal demokrat çalışmanın bütününü bütün kapsayarak yürütecekler ve bu arada özellikle tarım proletaryasını örgütlemeye çaba göstereceklerdir, çünkü sosyal demokrasi, proletaryanın sınıf partisidir. Proletaryanın geçmişin her türlü kalıntısından henüz kurtulamamış olan kısımlarının örgütlenmesine «ortodoks olmayan» bir şey diye bakmak **en büyük yanlıştır**. Mektubun bundan söz eden kısımlarının basit bir yanlış anlamadan kaynaklandığını kabul etmek isteriz. Şehir ve sanayi proletaryası sosyal demokrat işçi partimizin temel çekirdeği olacaktır, fakat biz programımızın da söylediği gibi, istisnasız bütün emekçileri ve sömürülenleri, —geçici işçileri, sefilleri, dilencileri, uşakları, serserileri, fahişeleri-hepsini yanımıza çekmek, aydınlatmak ve örgütlemek zorundayız. Fakat bu arada tabii ki, gerekli ve zorunlu şartı sağlayarak, sosyal demokrasinin onlara değil de, onların sosyal demokrasiye katılmalarını, proletaryanın onların bakış açısına değil de, onların proletaryanın bakış açısına gelmesi şartını sağlayarak.

Peki devrimci köylü komitelerinin bununla ilgisi nedir? —diye sorulacaktır. Bu, bunların gerekli olmadığı anlamına mı gelir? Hayır, bunlar gereklidir. Bizim

idealimiz, köylerde her yerde, saf sosyal demokrat komitelere sahip olmak, sonra da bunların, **bütün** devrimci demokrat unsurlar, gruplar ve köylü çevreleri ile birlikte, devrimci komitelerin kurulması üzerinde anlaşmaya varmalarıdır. Burada, sosyal demokrat partinin şehirdeki bağımsızlığı, ama mücadele amacıyla bütün devrimci demokratlarla ittifaka girmesi durumunun aynıyla karşı karşıyayız. Biz köylülüğün meselesinden yanayız. Fakat farklı sınıfsal unsurlarla farklı partilerin içiçe geçmesine ve kaynaşmasına kesinlikle karşıyız. Biz, sosyal demokrasinin mücadele amacıyla **bütün** devrimci demokrasiyi harekete getirmesinden yanayız, **bütün** devrimci demokrasinin örgütlenmesine yardımcı olmasından yanayız; (Fakat) onunla kaynaşmadan, birlikte **omuz omuz** (.....) **gitmesinden** yanayız.

Proletari, sayı 16
14 (1) Eylül 1905

TÜSTAV